

Alaiul sărbătorilor de iarnă se apropie... și în magnificul lor colind ne adresăm Dumneavoastră, partenerii noștri: colegi, prieteni, străjeri fideli ai sănătății, prosperității, bunăstării acestui neam ... cu mii de mulțumiri pentru efortul de colaborare pe care îl aduceți în promovarea unui model deosebit de trăire emoțională, receptivitate, spirit combativ și implicare profund patriotică. Dincolo de cele terestre și eterne Vă dorim s-aveți parte de mai multe bucurii, sentimente curate, vise împlinite, gânduri luminoase și frumoase realizări.

Crăciun fericit și un An Nou îmbelșugat!

LARISA CATRINICI
Ministrul Sănătății
Președintele CNC TB/SIDA

- 2** | Propunerea de grant a Republicii Moldova pentru runda a 8-a a FG a fost, în general, aprobată.
- 4** | Премия за помощь в борьбе с туберкулезом.
- 6** | „Am câștigat unele bătălii, dar nu am câștigat războiul” – interviu cu Lars Kallings, reprezentantul special al Secretarului General ONU pe problemele HIV/ SIDA pentru Europa de Est și Asia Centrală.
- 9** | „Самым главным препятствием является отсутствие знаний о ВИЧ/СПИДе” – интервью с Марком Уолш, „Врачи без границ” (Holland Mission in Moldova/Mission in Transnistrian Region).
- 10** | Лига людей, живущих с ВИЧ в Республике Молдова: люди в первую очередь.
- 12** | “Biserica este un organism viu și trăiește cu problemele întregii societăți” – interviu cu diaconul Ioan Didenco, directorul Fondului de Binefacere “Вера. Надежда. Любовь.” din Ucraina.
- 14** | Moldova s-a alăturat proiectului internațional “Dance4life”.
- 15** | 1 decembrie – Ziua Mondială de combatere a SIDA.
- 16** | I studiu național CAP privind HIV/SIDA în rândul persoanelor angajate.
- 19** | Завершилась первая информационная кампания по туберкулезу для населения АТО Гагаузия.
- 20** | Эпидситуация по ВИЧ/СПИДу в левобережных районах республики сложная.

Propunerea de grant a Republicii Moldova pentru runda a 8-a a FG a fost, în general, aprobată

Investing in our future
The Global Fund
To Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria

Consiliul Director al Fondului Global de combatere a SIDA, Tuberculozei și Malariei s-a întrunit la 7-8 noiembrie 2008 (în India) într-o ședință de lucru, în cadrul căreia au fost examinate și evaluate cele 94 de propuneri, parvenite în adresa Fondului Global (FG) la runda a 8-a de finanțare.

Pentru această rundă (anii 2009-2014), Republica Moldova a înaintat o propunere de grant la sfârșitul lunii iulie 2008. Decizia Consiliului Director al FG cu referință la propunerile examinate a fost făcută publică printr-o scrisoare oficială, expediată pe adresa președintelui CNC TB/SIDA la 21 noiembrie curent.

Prin scrisoarea semnată de Maria Kirova (manager de portofoliu al FG pentru Europa de Est și Asia Centrală) și Urban Weber (director regional al FG pentru Europa de Est și Asia Centrală), am fost informați că propunerea de grant a Republicii Moldova la runda a 8-a a fost aprobată pentru ambele componente (tuberculoză și HIV/SIDA) pentru perioada inițială de 2 ani (faza I), cu condiția de a reduce bugetul indicat în aplicație cu 10 la sută (pentru perioada menționată). Această solicitare a fost adresată de către Consiliul Director al Fondului Global tuturor aplicanților pentru a scădea astfel plafonul de buget (pentru faza I-a) de la 3.059 miliarde dolari la 2.753 miliarde dolari, ceea ce îi va permite să acorde finanțare tuturor celor 94 de proiecte, care au fost înaintate.

Potrivit politicilor interne ale Fondului Global, de această recomandare se va ține cont și la examinarea bugetului pentru faza a II-a (următorii trei ani), pentru a identifica modalități de eficientizare și economisire a surselor estimate. Această cerință a apărut ca urmare a incapacității Fondului Global de a face față tuturor solicitărilor din partea țărilor aplicante, dar și a experienței care demonstrează că majoritatea recipienților nu realizează completamente bugetele estimate.

În scrisoare se mai menționează că propunerea Republicii

Moldova pentru domeniul tuberculozei a fost clasificată în „categoria 1” (aplicația este eligibilă pentru finanțare), iar pentru domeniul HIV/SIDA – „categoria 2B” (ceea ce înseamnă că necesită clarificări suplimentare pentru a obține finanțare). Solicitarea de finanțare a propunerii de grant pentru componenta HIV/SIDA a fost estimată inițial la 16,723,816 Euro (pentru 5 ani) și este axată pe fortificarea sistemului sănătății pentru asigurarea serviciilor de calitate în tratamentul, îngrijirea și suportul persoanelor infectate și afectate de HIV/SIDA. Propunerea de grant pentru domeniul tuberculozei prevede fortificarea controlului și managementului tuberculozei multidrogrezistente pentru domeniul tuberculozei și a fost estimată la 13,322,904 Euro (pentru 5 ani).

La moment, Consiliul Național de Coordonare TB/SIDA împreună cu Recipienții Principali nominalizați (UCIMP TB/SIDA și Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate) sunt la etapa de coordonare cu reprezentanții Comitetului Tehnic de Revizuire al FG, după care va demara procesul propriu-zis de negociere a grantului ce va fi oferit.

Ajustarea propunerii Republicii Moldova la cerințele experților Fondului Global, identificarea posibilităților de aplicare la runda a 9-a a Fondului Global vor fi și subiectele-cheie ale ședinței Consiliului Național de Coordonare TB/SIDA, preconizată pentru sfârșitul lunii decembrie.

De remarcat că la 1 octombrie 2008, Fondul Global de combatere a SIDA, Tuberculozei și Malariei a anunțat despre lansarea unei noi runde de aplicare pentru finanțare (cea de-a 9-a), care este suplimentară rundeii a opta.

Lars Kallings în vizită la secretariatul CNC TB/SIDA

Profesorul Lars Kallings, reprezentantul special al Secretarului General ONU pe problemele HIV/SIDA pentru Europa de Est și Asia Centrală, s-a aflat la 23 octombrie în vizită la secretariatul Consiliului Național de Coordonare (CNC) TB/SIDA.

Vizita înaltului oaspete a fost programată în contextul misiunii pe care a desfășurat-o în perioada 22-25 octombrie în Republica Moldova.

În cadrul întâlnirii, profesorul Lars Kallings a menționat că Moldova este una dintre puținele țări din Europa de Est și Asia Centrală, în care Consiliul pentru coordonarea activităților în domeniul HIV/SIDA este unul funcțional, constituit în conformitate cu recomandările internaționale, ce poate servi drept model pentru alte țări.

Referindu-se la situația epidemiologică a infecției HIV/SIDA, reprezentantul special al Secretarului General ONU pentru problemele HIV/SIDA pentru regiunea Europei de Est și Asia Centrală a subliniat că în unele țări ex-sovietice aceasta este deosebit de alarmantă. În Moldova, chiar dacă se atestă

anumite rate de infectare, situația poate fi ținută sub control în cazul aplicării unor măsuri de profilaxie sporite.

Profesorul Lars Kallings a reiterat că printre provocările majore, cărora urmează să le fie acordate în continuare o atenție sporită în Moldova se numără: îmbunătățirea cunoștințelor populației legate de infecția HIV; combaterea discriminării și marginalizării persoanelor infectate sau afectate de HIV/SIDA; stabilirea unui parteneriat puternic public-privat în combaterea HIV/SIDA și asigurarea unei colaborări durabile între toate părțile implicate în răspunsul național la HIV/SIDA etc. Intensificarea suportului din partea Ministerului Finanțelor și a Ministerului Educației și Tineretului, precum și asumarea angajamentului statului în combaterea infecției HIV/SIDA la nivel național rămâne a fi o problemă importantă pentru Moldova, a mai accentuat dl Lars Kallings.

La rândul său, Oleg Barbă, consultant în politici publice TB/SIDA a menționat că Politica Națională în Sănătate servește drept un instrument de abordare sistemică a problemelor legate de sănătatea populației de la cetățenii de rând până la cei mai înalți factori de decizie. Implementarea practică a acestui document-cadru cu determinarea sarcinilor clare pentru fiecare organ de resort, fiecare partener național poate contribui la ameliorarea situației, inclusiv în domeniul HIV/SIDA.

Raportul FG privind funcționarea CNC

Desfășurarea studiilor de caz a interesat 8 arii tematice distincte: parteneriate și leadership, Guvernare și participarea societății civile, modele utilizate de CNC (FG) pentru coordonarea implementării granturilor, secretariat CNC (FG), selecția Recipientului Principal (PR) și a subrecipientilor, conflictul de interese, comunicarea CNC-FG-PR-LFA (Agentul Local al Fondului), armonizarea și alinierea practicilor.

Lista CNC-FG (care au fost incluse printre cele selectate pentru studiile de caz) a fost preluată dintr-un raport (aflat în lucru) ce evaluează activitatea Fondului Global pentru cei 5 ani de funcționare:

- *Africa:* Kenya, Malawi, Mali, Mozambique, Nigeria, Tanzania, Zambia și Zimbabwe.
- *Asia:* Cambodgia, India, Sri Lanka.
- *Europa de Est și Asia Centrală:* Bulgaria, România și Tadjikistan.
- *America Latină și Zona Caraibiană:* Honduras, Jamaica, Peru și CRN+ (Caribbean Regional Network of Persons Living with HIV/AIDS).

În plus, Fondul Global a realizat o cercetare operațională, menită să evalueze performanțele atinse în implementarea granturilor pe care acest organism financiar le finanțează. Pe baza acestui instrument de lucru au putut fi evaluate performanțele atinse în procesul de implementare a granturilor, dificultățile care au afectat calitatea programelor, precum și modalitățile prin care acestea au fost depășite, modelele de succes în implementarea granturilor etc.

Pentru a îmbunătăți cunoștințele legate de realizarea unei cercetări operaționale eficiente, Fondul Global a elaborat împreună cu Organizația Mondială a Sănătății (OMS) un Ghid de cercetare operațională pentru programele finanțate de Fondul Global.

Acest Ghid, accesibil la www.theglobalfund.org/documents/publications/brochures/operationalresearch/OperationalResearch_en.pdf, oferă totodată și exemple practice de programe și aplicații care s-au bucurat de succes.

Informație preluată de pe <http://www.fondulglobal.ro>

Fondul Global a lansat un **“Raport despre modele de Comitete Naționale de Coordonare a Programelor Fondului Global (A Report on the Country Coordinating Mechanism Model)**.

Raportul conține concluziile ce au rezultat din 40 studii de caz, privind modul de funcționare a 19 Comitete Naționale de Coordonare și poate fi consultat la www.theglobalfund.org/documents/publications/other/CCM/CCM_report.pdf.

Proiectul pe HIV/SIDA al Băncii Mondiale – în evaluare finală

Scopul misiunii expertului Băncii Mondiale a fost de a evalua performanțele proiectului HIV/SIDA (finanțat cu suportul acestei organizații), de a determina factorii care au condus la implementarea cu succes a Proiectului, precum și de a identifica provocările ce există în continuare în acest domeniu în Moldova.

Reprezentantul Băncii Mondiale a avut un șir de întrevederi cu organizațiile care coordonează și implementează activități în domeniul HIV/SIDA la nivel național. Informațiile colectate au fost încadrate într-un raport final, ce va fi făcut public în curând.

De menționat că Proiectul pe HIV/SIDA, finanțat din grantul Băncii Mondiale în Moldova pentru perioada 2003-2008 a fost de 5,5 milioane dolari SUA. Activitățile implementate cu susținerea grantului Băncii Mondiale sunt parte a Programelor naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2001-2005 și 2006-2010.

Tipul de activități implementate cu susținerea Băncii Mondiale în Moldova este destul de vast și se referă la:

- dezvoltarea strategiei (procurări de echipament IT pentru centrele de resurse, instruirea operatorilor, susținerea activității secretariatului CNC TB/SIDA, finanțarea studiilor operaționale etc.);
- supravegherea, monitorizarea și evaluarea HIV/SIDA (echipament de laborator pentru Centrul de Transfuzie a Sângelui, procurarea testelor pentru transfuzii, a consumabilelor, susținerea sistemului computerizat, a costurilor operaționale și întreținerea acestora);
- intervenții pentru grupurile vulnerabile (activități de reducere a noxelor, Forumul regional al ONG-urilor ce activează în domeniul TB/SIDA, deschiderea și mobilarea Centrelor Prietenoase Tinerilor);
- activități pentru tineret (instruiri pentru lucrătorii medicali, ONG-uri);
- prevenirea transmiterii infecției HIV de la mamă la făt (seturi de testare, tratament pentru mame infectate, nutriție pentru

copii, instruire VCT);

- tratament ARV și infecții oportuniste (instruire, tratament HAART, medicamente pentru infecții oportuniste);
- îngrijiri la domiciliu (subproiecte pentru ONG-uri, stabilirea unui ospiciu) etc.

P.S: Din partea tuturor beneficiarilor Programelor naționale privind controlul și profilaxia HIV/SIDA/ITS aducem sincere mulțumiri Băncii Mondiale pentru contribuția enormă adusă țării noastre în combaterea epidemiei HIV/SIDA.

Informație și foto de Victoria Tataru

Wezi Msisha, expert al Băncii Mondiale din Washington (SUA), specialist în domeniul sănătății pentru regiunea Europei de Est și Asia Centrală s-a aflat pe parcursul lunii octombrie într-o vizită de lucru în Republica Moldova.

ȘTIRI ON-LINE

Familia ONU în Moldova – 15 ani

Republica Moldova este parte componentă a numeroasei și frumoasei familii ONU de 15 ani. Multitudinea și diversitatea fenomenelor cu care se confruntă societatea contemporană la acest început de mileniu III pune în fața Guvernelor, agențiilor internaționale, organizațiilor neguvernamentale, sectorului privat și religioasă sarcina de a acționa pentru o cauză comună. În acest context, Familia ONU în Moldova reprezintă o oportunitate de a uni eforturile societății moldovenești pentru îndeplinirea cu succes a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului – de a lupta împreună împotriva sărăciei, maladiilor, traficului de ființe umane, pentru respectarea drepturilor copiilor, promovarea familiei ca o valoare importantă a societății, promovarea democrației în Moldova etc. Este semnificativ faptul că de Ziua Națiunilor Unite în Republica Moldova s-a aflat în vizită profesorul Lars Kallings, reprezentantul special al Secretarului General ONU pe

problemele HIV/SIDA pentru Europa de Est și Asia Centrală, care a participat și la o conferință de presă, organizată în incinta Casei ONU.

Printre mesajele importante ale reprezentantului ONU, expuse în cadrul evenimentului, se înscrie și cel legat de onorarea promisiunilor legate de angajamentele asumate privind încetinirea răspândirii infecției HIV/SIDA, chemând în acest sens la o conlucrare mai bună a tuturor actorilor antrenați în combaterea epidemiei HIV/SIDA în Moldova.

Din numele secretariatului CNC TB/SIDA, dorim să aducem felicitări tuturor agențiilor internaționale ONU în Moldova cu ocazia acestei date calendaristice, mulțumindu-le pentru aportul ce și-l aduc zi de zi la ridicarea standardelor de viață a populației în țara noastră.

Премия за помощь в борьбе с туберкулезом

Tuberculosis Survival Prize – премия за помощь в борьбе с туберкулезом - будет ежегодно присуждаться организациям или активистам в знак признания их заслуг в области информирования о туберкулезе и мобилизации общественности на помощь больным туберкулезом (www.tbproject.org).

“Speranta Terrei” ведет информационно - просветительскую работу о туберкулезе с населением г. Бэлц и северных районов Молдовы, начиная с 2003 г. В 2007 г. активисты организации впервые взяли на себя контроль над

лечением в амбулаторных условиях группы больных туберкулезом. За прошедшее время они провели лечение 143 больных, а также 67 детей, бывших в контакте с больными туберкулезом. Посещая своих пациентов дома и на рабочих местах, так называемые модераторы доставляют им лекарства согласно предписаниям врача-фтизиатра и контролируют прием этих лекарств, а также оказывают необходимую социальную и психологическую поддержку. Прохождение больными туберкулезом полного и непрерывного курса лечения является гарантией предотвращения лекарственно устойчивого туберкулеза. Победителя среди претендентов на эту престижную награду определяла группа из 7 человек, представляющих активистов в борьбе с туберкулезом со всего мира, во главе с лауреатом Нобелевской премии Бетти Уильямс (Betty Williams). Вручение награды состоялось 16 октября в Париже накануне открытия 39-й Всемирной конференции Международного союза борьбы с туберкулезом и болезнями легких (IUATLD). От имени “Speranta Terrei” диплом победителя приняла г-жа Gerry R. Eلسdon, известная ведущая телевидения Южной Африки, которая болела туберкулезом, успешно излечилась и стала одним из активистов в борьбе с туберкулезом во всем мире. Диплом и премия переданы в Молдову и будут вручены “Speranta Terrei” на ближайшем заседании Национального координационного комитета.

Глобальный Фонд стал полностью самостоятельным международным финансирующим учреждением

Начиная с 1 января 2009 года, Глобальный фонд для борьбы со СПИДом, туберкулезом и малярией (Глобальный фонд) станет в административном отношении независимой организацией, и действие его соглашения об административных услугах с Всемирной организацией здравоохранения (ВОЗ) будет прекращено. Задачи и роль Глобального фонда не меняются. Без изменений останутся также статус Глобального Фонда как международного учреждения, пользующегося привилегиями и иммунитетами в Швейцарии и Соединенных Штатах Америки. В момент своего создания в 2002 году, Глобальный фонд заключил соглашение об административных

услугах (ASA) с Всемирной организацией здравоохранения. В соответствии с этим соглашением ВОЗ оказывала Глобальному фонду ряд административных и финансовых услуг, что позволило Фонду быстро приступить к практической деятельности и начать финансирование программ менее чем через год после своего создания в январе 2002 года.

Приобретение статуса административно самостоятельной организации позволяет Глобальному фонду повысить гибкость своей деятельности.

Pe data de 24 octombrie tradițional se marchează Ziua Națiunilor Unite.

Бельская неправительственная организация “Speranta Terrei” стала первым лауреатом премии, учрежденной в 2008 г. американской фармацевтической компанией Eli Lilly & Company – одним из всемирно известных лидеров фармацевтического сектора (www.lilly.com).

United Nations Family in Moldova – 15 years

The Republic of Moldova has been part of the numerous and famous UN family already for 15 years. The multitude and diversity of phenomena that the modern society is confronting with at the beginning of this millennium involves Governments, international agencies, non-governmental organizations, the private and the religious sectors to act for a common reason. In this context, the UN family in Moldova represents an opportunity to join the efforts of the Moldavian society to successfully achieve the Millennium Development Goals – to fight together against poverty, diseases, human trafficking, to respect children's rights, to promote the family as the most important value of the society, to promote democracy in the Republic of Moldova.

The fact that Professor Lars Kallings, UN Secretary General's Special Envoy on HIV/AIDS in Eastern Europe and Central Asia,

made a special visit in Moldova on this day is very significant. On October 24, Professor Lars Kallings participated in a press conference organized in the UN House.

Among the most important messages of the UN representative delivered during the event, Professor Kallings mentioned about the promises linked to the commitment assumed to slow down the spread of HIV/AIDS, by encouraging a better collaboration among all the actors involved in the process of combating HIV/AIDS in Moldova.

On behalf of the National Coordination Council on TB/AIDS, we would like to congratulate the UN international agencies in Moldova on the occasion of this holiday and to thank them all for their daily contribution to the improvement of the life quality of the population from Moldova.

On October 24 the United Nations Day is traditionally celebrated.

Winner of the Tuberculosis Survival Prize 2008

The two runners up are ZAMBART and Benjamin Ocaya. They will both also receive a certificate. This new annual award is supported by a grant from Eli Lilly and Company and is to recognize innovation in tuberculosis (TB) advocacy and social mobilization. The award was held at a reception in Paris on the eve of 39th Union World Conference on Lung Health.

Speranta Terrei, meaning "hope of the land", is a grassroots organization. Every year it reaches about 16,000 Moldovans with messages on recognizing TB symptoms and preventing transmission. In cooperation with TB dispensaries, Speranta Terrei sends treatment supporters called moderators (often former TB patients themselves) to patient's homes along with the days medication. These moderators are community members who function as intermediaries and peer counsellors, bringing the correct dosage and words of encouragement to those on the TB treatment journey. Feodora Rodiucova, President of Speranta Terrei said: "All members of Speranta Terrei are overjoyed and full of gratitude on the awarding of the Tuberculosis Survival Prize to our organization. We accept the prize in the name of TB patients and the many

students, practitioners, and community members of Balti who conducted information campaigns on TB and who helped TB patients to complete treatment".

The winner of the Tuberculosis Survival Prize was judged by a panel of seven people representative of the wider TB community from all over the world. The process of deciding the winner was chaired by Nobel Prize Laureate Betty Williams. The prize will be accepted on behalf of Speranta Terrei of Moldova by Gerry R. Elsdon, South African media celebrity and TB Survivor. Mrs Elsdon said: "It has been such an honour and so encouraging to read through the applications for the Tuberculosis Survival Prize, often one feels so isolated in your work toward combating TB and knowing that there are individuals and organizations around the world alongside you, to improve the lives of their communities, and to change the world perception of TB and sufferers has given me so much hope. I feel stronger and enthused to have brothers and sisters working toward one common goal, to Stop TB".

<http://www.tbsurvivalproject.org>

The Tuberculosis Survival Project (TBSP) is pleased to announce the winner of the first Tuberculosis Survival Prize. The Tuberculosis Survival Prize 2008 was awarded to Speranta Terrei, a Moldovan NGO in the city of Balti. They will receive \$2,000 and a certificate.

Cabinet de testare și consiliere la HIV/SIDA și hepatitele virale B și C

Ștefan Gheorghiuță, prim-vice-director al Centrului Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă a menționat că misiunea centrului este implicat una de educație a populației cu privire la căile de transmitere a bolilor infecțioase și măsurile de prevenire ale acestora. "Este binevenit ca în sectorul Buiucani să activeze un astfel de cabinet, fiindcă cu cât sunt mai aproape aceste servicii, cu atât e mai benefic pentru populație și vom aștepta rezultate mult mai bune", a spus **Vera Cercan, directorul Asociației Medico-Teritoriale Buiucani.**

Serviciile centrului sunt gratuite pentru majoritatea populației. Persoanele care nu sunt încadrate oficial în câmpul muncii și care nu au procurate polițe de asigurare medicală obligatorie vor plăti pentru testele la hepatitele B și C.

În Moldova sunt 23 de centre de consiliere și testare voluntară la HIV și hepatitele virale B și C, dintre care patru în municipiul Chișinău.

Potrivit dlui **Mihai Moldovanu, șeful Direcției municipale a sănătății**, până la sfârșitul anului curent astfel de centre vor fi deschise în toate sectoarele capitalei. Următorul centru se preconizează a fi deschis în sectorul Botanica al capitalei.

În Republica Moldova continuă să rămână nefavorabilă situația epidemiologică la HIV/SIDA și infecțiile cu transmitere sexuală. În luna septembrie 2008 s-au înregistrat 32 de purtători ai virusului imunodeficienței umane, inclusiv 1 copil. În 9 luni ale anului 2008 au fost înregistrați 336 purtători de HIV, inclusiv 5 copii în vârstă de până la 17 ani, comparativ cu 316 purtători de HIV, inclusiv 5 copii, în 9 luni ale anului 2007. În perioada ianuarie-septembrie 2008 au făcut boala SIDA 55 de persoane, toate mature.

Sursa: Info-Prim Neo

P.S. Un nou Laborator de Referință în diagnosticul hepatitelor virale și HIV, dotat cu echipament performant de către proiectul USAID "Prevenirea HIV/SIDA și a hepatitelor virale", a fost deschis în incinta Centrului Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă (CNSPMP) la 9 decembrie curent. La eveniment a participat conducerea de vârf a Ministerului Sănătății, reprezentanți ai Agenției de Dezvoltare a Statelor Unite (USAID), reprezentanți ai altor organizații internaționale și ai comunității medicale.

Un nou cabinet de testare și consiliere HIV/SIDA și hepatitele virale B și C a fost deschis la 4 noiembrie în cadrul Asociației Medico-Teritoriale Buiucani, cu susținerea USAID.

EVENIMENTE

În perioada 22-25 octombrie, în Republica Moldova s-a aflat într-o vizită de lucru reprezentantul Special al Secretarului General ONU pe problemele HIV/SIDA pentru Europa de Est și Asia Centrală, profesorul Lars Kallings.

Reprezentantul Special al Secretarului General al ONU pe problemele HIV/SIDA a vizitat Moldova

Pe parcursul misiunii, profesorul Lars Kallings a avut un șir de întreveneri cu viceprim-ministrul - Victor Stepaniuc, Ministrul Sănătății - Larisa Catrinici, Ministrul Protecției Sociale, Familiei și Copilului - Galina Balmos, Ministrul Educației și Tineretului - Larisa Savga, precum și cu reprezentanți ai organizațiilor internaționale, sectorului privat și societatea civilă. În cadrul întrunirilor, profesorul Lars Kallings s-a informat despre realizările Moldovei în cadrul răspunsului național la HIV/SIDA, prioritățile de viitor și asistența care ar putea fi oferită de Națiunile Unite, în particular de UNAIDS în realizarea obiectivelor accesului universal la prevenire, tratament, îngrijire și suport. O atenție specială a fost acordată eforturilor întreprinse de Republica Moldova și implicării partenerilor naționali, precum și funcționalității cadrului legislativ și instituțional în răspunsul la HIV/SIDA.

www.aids.md

Am câștigat unele bătălii, dar nu am câștigat războiul

Stimate profesore Lars Kallings, știm că Dumneavoastră sunteți preocupat de problemele HIV/SIDA practic de la descoperirea acestei infecții în lume... Ce ne puteți spune despre tendințele generale de dezvoltare ale epidemiei HIV/SIDA la nivel global, regional și, dacă e posibil, în Republica Moldova...

Epidemia HIV/SIDA se manifestă în diferite regiuni ale lumii – diferit, iată de ce sloganul după care trebuie să ne conducem astăzi este: „Cunoaște epidemia, cunoaște comportamentele, precum și particularitățile epidemice locale”. Doar prin cunoașterea cauzelor reale de răspândire a acestei infecții va fi posibil de elaborat cele mai bune politici pentru eficientizarea proceselor de combatere a epidemiei. Problema care se pune astăzi nu este „Ce trebuie de făcut pentru stoparea epidemiei HIV/SIDA?”, ci cum să eficientizăm acțiunile în acest domeniu, pentru că adeseori la faza de implementare apar unele tensiuni interne ce creează impedimente puternice în realizarea scopurilor propuse. Paradoxul e că în majoritatea țărilor lumii se înregistrează proiecte foarte bine elaborate, dar care nu sunt replicate ca modele de succes în alte regiuni. Acest lucru este absolut necesar a fi luat în considerație, întrucât dacă se întreprind eforturi mai mult sau mai puțin sporadice, nu vom câștiga această luptă. Până la moment am câștigat unele bătălii, dar nu am câștigat războiul împotriva HIV/SIDA. Și suntem în situația să pierdem acest război, dacă în combaterea maladiei nu vom mobiliza și nu vom antrena toate forțele și resursele de care dispunem.

În calitate de reprezentant media, aș dori să aflu ce sugestii, recomandări ați avea pentru jurnaliști astfel ca activitatea lor să fie mai eficientă în domeniul dat?

Mass media are un rol esențial în disseminarea informațiilor corecte despre căile de răspândire a infecției HIV, îmbunătățirea cunoștințelor populației pentru protejarea de infectarea cu HIV, înțelegerea stării reale de lucruri în domeniu și, nu în ultimul rând, combaterea stereotipurilor și concepțiilor greșite cu privire la HIV și SIDA.

Cu ce gânduri părăsiți Moldova? Ce speranțe legați de această misiune a Dumneavoastră...

Pe parcursul vizitei am avut întreveneri cu factorii de decizie de la Ministerul Sănătății, Ministerul Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Finanțelor, Guvernul Republicii Moldova, precum și întâlniri cu reprezentanți ai agențiilor internaționale și organizațiilor neguvernamentale, care desfășoară ori susțin activități

în domeniul HIV/SIDA. În pofida schimbărilor sociale și economice care au loc permanent, în Moldova ați reușit să depășiți multe provocări majore legate de această maladie, demonstrând că sunteți prestatori viabili și profesioniști în acordarea serviciilor de calitate. Republica Moldova este printre primele țări în regiune care implementează programe de substituție cu metadonă, inclusiv în instituțiile penitenciare. Vreau să accentuez rolul unical al societății civile în domeniul liderismului și advocacy, încurajându-i astfel pe reprezentanții ONG-urilor să continue această muncă laudabilă. Cu toate acestea, există o duplicitate a imaginii Moldova: pe de o parte – practici bune de lucru la diferite nivele, iar pe de altă parte - probleme serioase legate de discriminarea, stigmatizarea și încălcarea drepturilor persoanelor infectate cu HIV. Cum pot coexista toate acestea în paralel? Sunt șocat de faptul că discriminarea se manifestă atât de agresiv în țara Dumneavoastră. Aceste manifestări nu sunt tocmai compatibile cu procesele care se desfășoară într-o societate democratică modernă. Este greu de înțeles ce stă la baza acestui comportament. În general, sunt plăcut surprins de prestația și activismul persoanelor care activează în domeniul HIV/SIDA în Moldova.

Vă mulțumim pentru interviu.

**Victoria Tataru, CNC TB/SIDA
Violeta Bunescu, UNAIDS Moldova**

Lars Kallings a avut o întrevvedere cu vicepremierul Victor Stepaniuc

Lars Kallings a menționat că cele mai importante acțiuni pentru prevenirea răspândirii acestei boli trebuie să fie cele de informare a populației, în special a tinerilor, care sunt cei mai vulnerabili, în acest sens. Reprezentantul Secretarului General

ONU a sugerat includerea în curricula școlară a unor cursuri cu această tematică, care să fie obligatorii.

Vicepremierul Victor Stepaniuc a menționat că în Republică se realizează al treilea Program Național de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală (ITS) pentru anii 2006-2010. Acest Program este orientat spre promovarea în societate a modului sănătos de viață, extinderea intervențiilor profilactice, depistarea și tratamentul bolnavilor cu HIV/SIDA/ITS, reducerea cazurilor noi de îmbolnăviri.

În Program sunt trasate 9 strategii prioritare, realizarea cărora va contribui la reducerea răspândirii infecției HIV/SIDA/ITS, a consecințelor negative la nivel de individ și societate.

Victor Stepaniuc a mai spus că acum câțiva ani au fost tentative de a elabora un manual care includea această tematică, care, însă a fost criticat dur de asociațiile de părinți și de mulți profesori, astfel încât a fost retras din programul școlar. Stepaniuc a precizat că în prezent se află în stadiu de elaborare un alt manual care cu siguranță va include aspecte ale acestei probleme și sfaturi pentru elevi.

<http://www.gov.md>

Lars Kallings a apreciat eforturile Guvernului Moldovei în domeniul combaterii epidemiei HIV/SIDA și a menționat că pentru a stimula procesul de luptă cu acest flagel social, Guvernul Moldovei trebuie să elaboreze o strategie pe termen lung pentru prevenirea și combaterea HIV/SIDA în care să fie stipulate toate elementele-cheie de luptă cu această boală.

We won some battles, but not yet the war

Dear Professor Lars Kallings, you have been engaged in AIDS response practically since the HIV- infection was discovered... What can you tell us about general trends of HIV/AIDS epidemic evolution at global, regional and if it is possible in Republic of Moldova...

Evolution of HIV/AIDS epidemic is differently in different regions of the world – that is why we should bear in mind the slogan: „Know your epidemic, know your behaviours as well as the features of local epidemic”. Best policies to streamline the national response to AIDS are elaborated only when the real causes of HIV transmission are well known. The main issue today is not „What should be done to halt the spread of HIV/AIDS?”, but how to carry out more efficient activities? Internal tensions arise often during the implementation of projects and they represent major impediments to reach the proposed targets. The paradox is that the majority of countries have good projects, but they can not be applied as best practices in other regions. This should be taken into account because if the actions are more or less sporadic, we will not win the battle. Up to date we won some battles, but not yet the war against HIV/AIDS. And we may lose this war, if we don't mobilize and involve all available resources and forces.

As media representative, I would like to know what you would suggest to journalists in order to get them more involved in respective area?

Mass media has an essential role in the following directions: dissemination of correct information on ways of HIV transmission; improvement of population knowledge regarding protection measures, understanding of the real situation and the last but not the least fight against the stereotypes and misconceptions regarding HIV/AIDS.

You will be leaving Moldova, what kind of thoughts you have... and which are the hopes related to your mission to Moldova?

During the visit to Moldova I had meetings with important decision makers from Ministry of Health; Ministry of Social Protection, Family and Child; Ministry of Education and Youth; Ministry of Finance; Government of the Republic of Moldova as well as reunions with representatives of international agencies and non-governmental organizations operating or working in

area of HIV/AIDS.

Despite social and economic changes which occur permanently in Moldova, you succeeded to overcome a lot of major challenges related to HIV infection and you proved to be good suppliers of services and professionals. Republic of Moldova is the first country in the region to implement methadone substitution programmes, including within penitentiary institutions. I would like to underline the unique role of civil society in area of leadership and advocacy and encourage representatives of NGOs to continue this worthwhile activity. There is still a double image of Moldova: one hand – good practices at all levels, on the other hand – serious problems related to discrimination, stigmatization and rights infringements of people living with HIV. How all these can exist together? I am shocked that discrimination evolves so aggressively in your country. Discrimination and stigma are not really compatible to processes in a modern, democratic society. The background of this behaviour is difficult to understand. In general, I am pleasantly surprised by the activism and professionalism of people working in area of HIV/AIDS in Moldova.

Thank you for the interview.

**Victoria Tataru, CCM TB/AIDS
Violeta Bunescu, UNAIDS Moldova**

Unii culeg ciuperci, noi culegem seringi

În cadrul programului de reducere a riscurilor asociate consumului de droguri injectabile, în perioada 15 octombrie-15 noiembrie 2008, Asociația "Tinerii pentru dreptul la viață" (filiala Bălți), a inițiat acțiunea de colectare a seringilor utilizate din parcurile, curțile și scările caselor de locuit cu multe etaje din municipiul Bălți.

Acțiunea a avut drept scop reducerea riscului de infectare cu HIV, hepatitele virale și cu alte infecții cu transmitere prin sânge prin injectarea ocazională cu seringile utilizate a populației din mun. Bălți, în special a copiilor, tinerilor și bătrânilor. Activitățile de colectare a seringilor au fost organizate săptămânal și s-au desfășurat cu participarea beneficiarilor utilizatori de droguri ai programului de reducere a riscurilor, personalului programului, voluntarilor Asociației "Tinerii pentru dreptul la viață", filiala Bălți.

Colectarea seringilor, transportarea la locul de nimicire și distrugerea

acestora s-a făcut conform regulilor sanitare stabilite de regulamentele și ordinele în vigoare. În urma realizării acțiunii au fost înregistrate numeroase mesaje de mulțumire din partea locatarilor cartierelor curățite. Astfel de acțiuni, de rând cu lucrul educativ în mediul utilizatorilor de droguri în privința returnării seringilor utilizate la punctele de schimb a seringilor, sunt considerate activități importante în cadrul programelor de reducere a riscurilor și au fost organizate deja al patrulea an concomitent.

Sugerăm și altor reprezentanți ai programelor de reducere a riscurilor asociate consumului de droguri injectabile din R. Moldova să organizeze acțiuni de colectare a seringilor în comun cu beneficiarii. Comunitatea Vă va fi recunoscătoare!

Ala Iatco, Bălți

Новости о деятельности в области ВИЧ ...

А.О."Белая роза" предложила Исполком АТО Гагаузия подготовить Муниципальную программу в противодействие эпидемии ВИЧ/СПИДа, а также подготовить и сформировать при содействии Главного Управления Здравоохранения АТО Гагаузия - Региональный ССМ. Для поддержки и помощи в данном вопросе обратились в секретариат ССМ Молдовы (Светлана Пламадяла), в ЮНАЙДС Молдова (Габриела Йонашку), Председателю Национальной Лиги ЛЖВ (Игорь Кильчевский). На данном этапе ведутся переговоры и подготавливается круглый стол для обсуждения данной темы.

Благодаря тесному сотрудничеству с Начальником Главного Управления Здравоохранения АТО Гагаузия - Виеру Иван Васильевич - проводятся информационно профилактические передачи на местном телевидение, семинары в учебных учреждениях, с врачами, работниками полиции.

Сотрудники Ассоциации внедряют проект «Психосоциальная поддержка ЛЖВ, при финансовой поддержке Фонда Сорос-Молдова». В рамках проекта проводится следующее

мероприятия:

- До и после тестовое консультирование.
- Консультирование родственников ЛЖВ.
- Клубная деятельность для ЛЖВ (ежемесячно).
- Информационные семинары для ЛЖВ и их родственников.
- Приверженность к АРВ лечению.
- Выявление потребностей ЛЖВ и их детей.

Благодаря успешно проведенным переговорам с Американской организации Counterpart International получили гуманитарную помощь для семей затронутые эпидемии ВИЧ. В каждую семью привезли зимние одеяла, теплые вещи, гигиенические пакеты, зимнюю обувь. Провели акцию в центральном парке города Комрат в день памяти людей умерших от СПИДа. Сформировали группы взаимопомощи в городе Комрат, Чадыр Лунга, Бессарабка и в крупных селах где проживают более 5 ВИЧ положительных человек (Конгаз, Кирсово, Копчак, Бешалма).

Александр Завричко

К Международному Дню борьбы со СПИДом (1 декабря), НПО «Viața Nouă» провела ряд мероприятий в городах Кагул и Сороки (тренинг для лекторов, круглые столы в примыряях городов, лекции в учебных заведениях, конкурс на лучшую стенгазету среди учебных заведений). Данные мероприятия были успешно проведены и достигнуты следующие результаты:

На круглых столах в каждом городе присутствовали:

- Представители Местной Администрации
- Представители Минздрава (врач инфекционист, врач эпидемиолог)
- Представители учебных заведений
- Представители Средств Массовой Информации (местное телевидение, радио и газеты)
- Представители дружественных НПО

Проведенными лекциями было охвачено 500 человек в г. Кагул и 150 в г. Сороки. Метод проведения лекций был взят из опыта участия в Международном Автопробеге СПИД СТОП 2008. Лекциями были охвачены профессионально технические заведения - медицинские, педагогические, Государственный Университет, строительные, спортивные, а также военная часть в городе Кагул.

Также был проведен конкурс стенгазет среди школ городов, в котором приняло участие 13 стенгазет в г. Кагул и 15 в. Сороки. Главным призом в обоих городах был магнитофон. Конкурс на лучшую стенгазету, как и определение победителей проводился при помощи судейской комиссии, которая была создана из представителей местной администрации, представителей Минздрава и представителей НПО. Награждение победителей состоялось 4 декабря.

В городах Кагул и Сороки был распространен тематический

печатный материал в виде листовок, буклетов, постеров и т.д.

Особенно знаменательным является тот факт, что 4 декабря на городском совете в примырии г. Кагул, городскими советниками было принято решение предоставить помещение для развития социальной работы НПО «Viața Nouă». Это большая победа после более чем полугода работы в Кагуле.

Совместно с НПО «Speranța Vieții» был показан тематический фильм «Транзит» в кинотеатре «Патрия» в г. Кагул 1 декабря.

Все расходы за мероприятия с 1 по 4 декабря были покрыты за счет НПО «Viața Nouă».

Владимир Калмык (Генеральный Директор Управления Народного Образования, г. Кагул):

«Мы очень рады, что НПО «Viața Nouă» провела мероприятия, которые касаются проблемы ВИЧ инфекции. Особенно это затрагивает молодых людей, большое число которых проживает и учится в городе Кагуле. Мы надеемся на дальнейшее сотрудничество и открыты для такого рода профилактической работы, которая приносит большую пользу. Молодежь это наше будущее и мы будем поддерживать такие мероприятия, которые будут способствовать улучшению качества жизни и вовлечения молодежи в активный и здоровый образ жизни».

Александр Курашов

*Программный директор НПО «Viața Nouă»
new_life@arax.md*

А.О."Белая роза"

НПО
«Viața Nouă»

Самым главным препятствием является отсутствие знаний о ВИЧ/СПИДе

Господин Марк Уолш, давайте начнем с того, что расскажем нашим читателям какова цель и миссия вашей организации в Приднестровском регионе?

Когда Представительство Ассоциации «Врачи без границ – Голландия» начало свою деятельность в начале 2007 года, в Приднестровском регионе было зарегистрировано около 1500 ВИЧ инфицированных, что в 2,5 раза выше чем в остальной Молдове. Наши врачи были шокированы такими данными, особенно принимая во внимание то, что лечение в данном регионе не было доступным. Главной целью «Врачей без границ» являлось предоставление продлевающей жизнь анти-ретровирусной терапии тем, кто по различным причинам не мог ездить в Кишинев и, как следствие, был исключен из централизованной программы лечения ВИЧ/СПИДа. Для заключенных, людей без документов и тех, кто не обладал адекватными финансовыми средствами, оказалось невозможным получить препараты и необходимый медицинский уход. У нас, как у врачей, очень простая философия: если пациент не может добраться до лечения, то мы должны приложить все усилия, чтобы доставить лечение пациенту.

Одновременно с поставками лекарственных препаратов, материалов и оборудования, а так же проведением ремонта в помещениях лаборатории и амбулаторного отделения, мы начали лечение пациентов летом 2007 года. В следующем месяце мы расширили нашу деятельность и начали работу в тюрьмах. В пенитенциарной системе данная проблема стоит особенно остро, так как около 10% заключенных являются ВИЧ инфицированными. Так же проблема усугубляется высоким уровнем заболеваемости туберкулезом.

Помимо программы лечения мы лоббировали местные и международные организации обратить внимание на проблемы ВИЧ инфицированных людей.

Ваша организация внедрила серию мероприятий направленных на профилактику и контроль ВИЧ инфекции и СПИДа в регионе. Какие результаты были достигнуты и как они вписываются в стратегии Национальной программы по профилактике и контролю ВИЧ/СПИД/ИПП которая внедряется в стране как для достижения Millennium Development Goals и отражает обязательство, взятое на себя правительством Республики Молдова для контроля эпидемии?

Основным достижением стало то, что более 160 пациентов стали принимать продлевающее жизнь лечение и 715 включены в программу, и за состоянием их здоровья ведется регулярный контроль. Во-вторых, занимаясь лечением пациентов, врачи

Представительства параллельно работали и обучали местный медицинский персонал, с тем, чтобы проект потом мог быть продолжен ими. Гражданская часть программы уже была успешно передана в ноябре текущего года.

Так же мы стали свидетелями укрепления сотрудничества между медицинскими сотрудниками Приднестровского региона и остальной части Молдовы. Врачи из Приднестровского региона стали чаще принимать участие в различных тренингах и конференциях по ВИЧ/СПИДу и получают лекарственные препараты и материалы из Кишинева. В результате для нас больше нет необходимости материально поддерживать данный проект.

Вопрос с пенитенциарной системой, к сожалению, до сих пор не решен, во многом из-за отсутствия достаточного количества кадров. Представительство планирует сосредоточить свою деятельность на пенитенциарной части проекта в течение следующих 4-5 месяцев и мы надеемся в апреле следующего года передать и эту часть программы местным властям при поддержке другой неправительственной организации.

По вашему мнению, какие успехи достигнуты и какие препятствия существуют в плане реализации предложенных целей? Приведите, пожалуйста, примеры.

О наших достижениях мы уже упомянули выше. Что же касается трудностей, то самым главным препятствием является отсутствие знаний о ВИЧ/СПИДе не только у большей части населения, но и среди медицинского персонала. Помимо лечения пациентов наша команда провела много тренингов для медицинских сотрудников, стараясь преодолеть неверное понимание и восприятие данной болезни. К сожалению, стигма до сих пор остается очень сильной.

Если бы появилась возможность начать внедрения проекта по лечению и поддержке людей живущих с ВИЧ в Республике Молдова (в Приднестровье) с самого начала, чтобы вы улучшили или исключили из рабочего плана чтобы достигнуть большего успеха?

Одной из самых больших проблем, с которой сталкивается Приднестровский регион - это отсутствие программ по профилактике и снижению вреда. Не удивительно, что данное заболевание столь распространилось, учитывая как мало делается в данной области. То сотрудничество, которое мы сейчас наблюдаем в области лечения среди профессионалов, должно стать примером для организаций и доноров в Молдове, которые имеют большой и долгий опыт в осуществлении программ по профилактике и снижению вреда, для расширения их деятельности и на Приднестровский регион. Если этого не сделать, болезнь будет распространяться все больше, что может привести к серьезным проблемам в области здравоохранения для всей Молдовы.

Удовлетворены ли вы достигнутыми результатами? Какие дальнейшие планы и перспективы?

Мы считаем, что достигли большинства целей, которые ставили перед собой. Еще есть работа, которую необходимо закончить в пенитенциарной системе, но лечение сейчас доступно для всех, кто в нем нуждается во всем регионе. Нам также удалось начать программу по предотвращению передачи инфекции от матери к ребенку и в рамках данной программы уже родилось несколько здоровых малышей. И это нечто очень особенное.

Виктория Татару,

Редактор "Информационного Бюллетеня НКК ТБ/СПИДа"

Интервью с Марком Уолш
«Врачи без границ»
(Holland Mission in
Moldova / Mission
in Transnistrian Region).

INIȚIATIVĂ PLUS

Лига людей, живущих с ВИЧ в Республике Молдова: люди в первую очередь

Проекты

В скором времени Лига начнет внедрение проекта «Вовлечение ЛЖВ Молдовы в процесс принятия решений» (поддерживаемый Совместным Фондом по Готовности к Лечению ВИЧ – Новые Независимые Государства Фонда Тайдс). Проект должен быть внедрен в течение последующих 12 месяцев и вовлечет членов Лиги и региональных представителей организации в разработку оценки потребностей людей, живущих с ВИЧ/СПИДом или затронутых эпидемией, что будет служить инструментом при подготовки новой Национальной Программы по СПИДу.

«Важно, чтобы голоса тех, кто сталкивается с этой проблемой каждый день, были услышаны», - говорит Игорь Кильчевский, Председатель Лиги. – Люди, живущие с ВИЧ, вовлечены в работу НКК и участвуют в оценке настоящей Национальной Программы, что само по себе большой прогресс. Однако эти усилия должны быть поддержаны расширенной интеграцией людей, живущих с ВИЧ, в институт разработки политик».

Кроме этого, Лига начала адвокационную кампанию, направленную на предоставление людям, живущим с ко-инфекциями ВИЧ/Гепатит лечения вирусного гепатита В/С. Общественная Ассоциация «Sorîlăgie pentru toți – Детство для всех» осуществит исследование по оценке ситуации женщин и детей, живущих с ВИЧ/СПИДом в Молдове или затронутых эпидемией, в рамках проекта «Мимо цели 7». Лига предоставит техническую и другую поддержку проекту.

Наконец, Лига находится в постоянном контакте с организациями и сообществами людей, живущих с ВИЧ, будучи готовой предоставить поддержку и консультацию (один из примеров – помощь в работе регионального НКК в Гагаузии, при активном участии членов Лиги).

Всемирный День Борьбы со СПИДом

В 2008 году мир отмечает 20-ую годовщину Всемирного Дня Борьбы со СПИДом. Лига и ее партнеры провели мероприятия, посвященные Всемирному Дню, в различных частях Молдовы под общим слоганом «Выполните обещание! Остановите СПИД!». Различные акции были проведены в муниципиях Кишинэу и Бэлць, городах Комрат, Кахул, Тирасполь, Сорока и др.:

- Распространение печатных материалов и профилактические беседы (Кишинэу, Комрат, Бэлць, Тирасполь, Кахул, Сорока);
- Профилактические мероприятия в клубах (Кишинэу, Комрат);
- Конкурс на лучшую стенгазету (Кахул, Сорока);
- Круглые столы с представителями органов местного самоуправления (Бэлць, Кахул, Сорока, Комрат);
- Передачи на ТВ и радио (Кишинэу, Комрат);

- Лекции в образовательных учреждениях (Комрат, Кахул, Сорока, Тирасполь, Кишинэу);
- Тематический фильм (Кахул);
- Другие мероприятия.

Лига отмечает усилия всех партнеров в проведении мероприятий, посвященных Всемирному Дню Борьбы со СПИДом:

- „Biaz Gul – Белая Роза”
- „Credința – Вера”
- „Respirația a doua – Второе Дыхание”
- „Speranța Vieții – Надежда Жизни”
- „Viața Nouă – Новая Жизнь”.

Особое спасибо Восточно-Европейскому и Центрально-Азиатскому Объединению ЛЖВ организаций (ВЦО) за финансовую и техническую поддержку.

Обучение

Молдова должна в скором времени принять Национальную Оценку Расходов в Области СПИДа (NASA) – универсальный инструмент отслеживания и анализа потоков финансирования и мероприятий по борьбе со СПИДом в мире. Разработанная ЮНЭЙДС, NASA была представлена молдавским партнерам в области ВИЧ/СПИДа, включая и Лигу (Тренинг NASA и RNM, 24-28 ноября 2008, ЮНЭЙДС Молдова, Вадул-луй-Водэ). Лига высоко ценит усилия офиса ЮНЭЙДС в Молдове по поддержке работы партнеров на различных уровнях для поддержки последовательности и транспарентности проектов в области ВИЧ/СПИДа.

Никита Гурков

Atelier pe evaluare și monitorizare HIV/SIDA

În perioada 13-15 noiembrie 2008, la Vadul-lui-Vodă, stațiunea „IT Relax”, s-a desfășurat un atelier de lucru privind evaluarea sistemului de monitorizare și evaluare pentru domeniul HIV/SIDA.

Activitatea s-a înscris în contextul evaluării la mijloc de termen a Programului Național de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA/ITS

pentru perioada 2006-2010.

Organizarea atelierului a fost posibilă grație suportului tehnic și financiar al biroului UNAIDS Moldova, Unității de Monitorizare și Evaluare a CNMS și UCIMP din cadrul proiectului Fondului Global.

Seminar de totalizare organizat de ONG „Viața nouă”

La seminar au participat reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale (din Chișinău și din alte regiuni ale țării), care activează în domeniul prevenirii HIV/SIDA, narcomaniei și criminalității.

Proiectul „Drepturile și responsabilitățile persoanelor care trăiesc cu HIV, a utilizatorilor de droguri, a deținuților și a persoanelor cu antecedente penale” a fost implementat de ONG „Viața nouă” cu susținerea financiară a Fondului Națiunilor Unite pentru Populație (PNUD).

Invitați speciali ai evenimentului au fost Van Jereghi, directorul Institutului pentru Drepturile Omului din Moldova și Igori Chilicevski, președintele Ligii persoanelor care trăiesc cu HIV în Moldova.

Alexandru Curașov
Director de programe ONG „Viața nouă”
new_life@arax.md

La 10 octombrie curent, ONG „Viața nouă” a organizat un seminar de totalizare a proiectului la tema „Drepturile și responsabilitățile persoanelor care trăiesc cu HIV, a utilizatorilor de droguri, a deținuților și a persoanelor cu antecedente penale”.

Ларс Каллинг встретился с представителями Лиги

Встреча состоялась 25 октября 2008 года. Кроме представителей Лиги, на встрече присутствовали официальные лица ЮНЭЙДС Молдова, Фонда Сороса в Молдове, а также представитель Регионального Бюро ЮНЭЙДС в Восточной Европе и Центральной Азии.

До встречи с представителями Лиги, профессор Каллинг провел ряд встреч с высокопоставленными чиновниками Правительства и представителями Национального Координационного Совета по Программам СПИДа и ТБ, представителями международных агентств и дипломатических миссий в Молдове.

Профессор Каллинг отметил, что он является Специальным Посланником Генерального Секретаря ООН с 2005 года, хотя посланники обычно назначаются на менее длительные сроки в случае кризисной ситуации. ВИЧ/СПИД стал не только проблемой отдельных стран, болезнь стала «геополитической катастрофой», чем сильно обеспокоен Совет Безопасности ООН. Некоторые страны могут исчезнуть по причине СПИДа.

Профессор Каллинг подчеркнул, что профилактические мероприятия должны быть направлены на молодежь, поскольку молодые люди более всего подвержены эпидемии, особенно в Восточной Европе и Центральной Азии. Потребление наркотиков остается большой проблемой в регионе, в среднем возраст новых случаев инфицированных в России и Украине составляет 12 лет.

Также Профессор Каллинг высоко оценил усилия Гражданского Общества Молдовы и порекомендовал сделать упор на борьбе со стигмой и дискриминацией людей, живущих с ВИЧ, которые остаются основными проблемами, с которыми сталкиваются ЛЖВ и их близкие в регионе. Профессор Каллинг отметил некоторые суждения, которые он назвал «средневековыми». В основном они относятся к отношениям с властями и церковью. Изменение мнений – это продолжительный процесс, который может быть внедрен только Гражданским Обществом. То, что НПО широко представлены в заявке от страны на 8 Раунд Глобального Фонда, показывает их ключевую роль в борьбе с эпидемией. Профессор Каллинг поздравил Лигу Людей, Живущих с ВИЧ в Республике Молдова с продуктивным участием в разработке проектной заявки, отметив, что Лиге следует продвигать консультирование по принципу «равный-равному», психосоциальную поддержку и права человека людей, живущих с ВИЧ.

Господин Кильчевский, Председатель Лиги Людей, Живущих с ВИЧ в Республике Молдова, поблагодарил Профессора Каллинга за визит и призвал уделить больше внимания некоторым проблемам людей, живущих с ВИЧ, главной из которых является отсутствие учреждения, способного принять ответственность за болезнь.

Госпожа Байкалова (НПО «Второе Дыхание») отметила недостаточное наличие лучших практик в Молдове, которыми необходимо руководствоваться, а также потребность в дополнительном питании для тех, кто принимает АРВ терапию. Также госпожа Байкалова отметила позитивный опыт сотрудничества с местными властями на Севере Молдовы.

Госпожа Унтура (НПО «Детство для Всех») отметила проблемы детей, живущих с ВИЧ или затронутых проблемой, которые представляют большую обеспокоенность для Гражданского Общества. Кроме того, люди, живущие с ВИЧ в Молдове (более 500 человек) обеспокоены продолжительностью лечения после окончания грантовых программ для Молдовы.

Господин Поверга (НПО «Новая Жизнь») отметил необходимость бесплатных помещений, выделяемых местными властями НПО, а также дальнейшее развитие услуг по реабилитации для людей с зависимостями.

Господин Эдвин Берри, Советник по Правам Человека ООН в Молдове, отметил, что во время переговоров с господином Степанюк (Вице-Премьер Правительства Молдовы) были разработаны «три обещания», которые должны быть выполнены:

- 1) Поправка к Статье 24 Закона о СПИДе (Ограничения в поездках и выборе места жительства).
- 2) Образование для детей в школах.
- 3) Долгосрочность мероприятий по профилактике и лечению в Молдове.

Профессор Каллинг отметил, что ограничений в доступе к лучшим практикам не существует, хотя есть проблема перевода документов. «Образование жизненно необходимо», это одно из основных эффективных вмешательств. В некоторых случаях медицинским и социальным работникам необходима «этическая реабилитация», иногда они не рассматривают своих пациентов как потенциальных партнеров, которые способны принять участие в решении проблемы. Чем больше внимания государство уделяет борьбе со СПИДом, тем более успешны результаты, как показывает опыт некоторых стран в регионе.

Доктор Сергей Фургал (Региональное Бюро ЮНЭЙДС в Восточной Европе и Центральной Азии) пообещал поддержать доступность и перевод лучших практик при содействии коллег из СНГ и соседней Румынии.

Профессор Каллинг планирует вернуться в Молдову через год для мониторинга достигнутых результатов.

Никита Гурков

Специальный Посланник Генерального Секретаря ООН по вопросам СПИДа в Восточной Европе и Центральной Азии встретился с представителями Лиги Людей, Живущих с ВИЧ в Республике Молдова.

SOCIETATE

În cadrul proiectului "Mobilizarea bisericilor pentru prevenirea HIV/SIDA în Moldova", organizația "Ajutorul Creștin din Moldova" a desfășurat în perioada 6-10 octombrie o activitate de instruire a formatorilor din rândul reprezentanților bisericilor din Moldova. Proiectul este implementat de "Ajutorul Creștin din Moldova" cu susținerea UNAIDS Moldova, suportul Ministerului Sănătății din Germania și Ajutorului Bisericesc din Finlanda.

Reprezentanții bisericilor - formatori în domeniul HIV/SIDA

În cadrul training-ului au participat reprezentanții a patru confesiuni religioase: Mitropolia Moldovei, Mitropolia Basarabiei, Uniunea Bisericilor Creștine Evanghelice Baptiste, Biserica Evanghelică Luterană și reprezentanți ai Centrului SIDA din Tiraspol. În calitate de facilitatori au fost Elena Purick (Alianța Internațională HIV/SIDA din Ucraina) și diaconul Ioan Didenco (Fondul de Binefacere "Bepa. Надежда. Любовь" din Ucraina). Agenda training-ului a inclus o informație de bază privind infecția HIV, căile de transmitere a infecției, situația epidemiologică în Moldova, modul de implicare a Bisericii în prevenirea HIV, tratamentul, suportul

și îngrijirea persoanelor care trăiesc cu HIV, stigma și discriminarea precum și utilizarea limbajului nediscriminatoriu. Informația prezentată a fost îmbinată cu studii de caz și jocuri de rol. Potrivit participanților, seminarul organizat a contribuit la aprofundarea cunoștințelor în domeniu și la consolidarea parteneriatului interconfesional, precum și la conștientizarea implicării cât mai rapide a reprezentanților Bisericilor din Moldova în răspunsul național la HIV/SIDA.

www.aids.md

Biserica este un organism viu și trăiește cu problemele întregii societăți

Reprezentanții clerului din Moldova au apreciat destul de pozitiv experiența Bisericii Ortodoxe din Ucraina în combaterea epidemiei HIV/SIDA. Ce considerați Dvs. cea mai mare realizare a Bisericii din Ucraina?

Conștientizarea faptului că în cazul neimplicării slujitorilor clerului, lupta împotriva HIV/SIDA nu-și va atinge scopul. Aceasta pentru că Biserica își are menirea sa, iar slujitorii bisericii –cuvântul, prin care pot ajunge la sufletul oamenilor. Biserica nu este doar un lăcaș. Biserica este un organism viu și trăiește cu problemele întregii societăți. Ea poate să-i ajute pe creștini să trăiască frumos, să contribuie la schimbarea atitudinii despre această infecție și despre persoanele care trăiesc cu HIV în societate. La rândul său, creștinii trebuie să înfrunte greutățile vieții cu credință în Dumnezeu, speranță și dragoste pentru apropiații lor. Doar prin iertare și înțelegere reciprocă, oamenii vor ajunge să suporte mai ușor problemele singurătății, vor deveni însuflețitori pentru alți frați și surori; trăind nu doar pentru sine, ci duhovnicește.

Cum tratează biserica din Ucraina HIV/SIDA: ca maladie sau păcat? Poate biserica să fie categorică în abordarea acestei probleme?

Oficial (nu doar în Ucraina, dar și în Rusia, Belarus) Biserica Creștin Ortodoxă are niște răspunsuri foarte clare în tratarea acestei probleme. HIV/SIDA este, în primul rând, o maladie. Pentru slujitorii bisericii nu are importanță cum o persoană s-a infectat cu HIV. Persoana HIV-infectată este o persoană bolnavă și dacă a intrat în biserică să ceară ajutor, ea trebuie să primească acest ajutor în măsură deplină. Mulți slujitori ai bisericii știu cum să acorde acest ajutor în măsură deplină.

Cât de ușor Biserica din Ucraina a găsit calea de abordare a problemelor legate de HIV?

Deloc ușor, iar calea a fost găsită prin greșeli. În Ucraina infecția HIV s-a răspândit foarte repede și destul de timpuriu. Astfel, când persoanele HIV-infectate se adresau preoților după ajutor, aceștia nu numai că nu știau cum să-i ajute, dar foarte diferit îi tratau. Unii susțineau că „SIDA nu există”. Alții spuneau că „acesta este păcatul vostru pentru care trebuie să suportați consecințele” sau că „este o pedeapsă și trebuie să răbdați”. Erau preoți și mai rău porniți, care ajungeau până la momentul de a le interzice persoanelor infectate cu HIV să vină la biserică „pentru a nu-i infecta pe ceilalți mireni”. În prezent, Slavă Domnului, situația s-a schimbat. Mai mult de 70% dintre cleri au fost instruiți, alții cu siguranță au citit și au înțeles că nu e suficient să ai singur o atitudine corectă despre această infecție, dar și să promovezi o atitudine tolerantă către persoanele infectate cu HIV în societate.

În opinia Dumneavoastră, cum se poate de salvat societatea contemporană de epidemia HIV/SIDA? Ce valori trebuie să le fie cultivate oamenilor pentru ca ei să prevină riscul de infectare cu HIV?

Personal nu văd cum poate fi salvată societatea noastră de epidemia HIV/SIDA. Doar printr-o minune a lui Dumnezeu... Trebuie de schimbat întreaga structură internă a societății și, în primul rând, trebuie de

îmbunătățit normele de conviețuire, de comportare a oamenilor în relațiile inter-individuale și în relațiile cu societatea, în ansamblu. La nivel internațional, există o viziune comună a Bisericii Creștin Ortodoxe privind tratarea problemelor HIV/SIDA. Biserica din Rusia și din Ucraina au o Concepție și o Strategie de combatere a infecției HIV, documente ce pot fi preluate și aplicate în practică de Bisericile Creștin Ortodoxe din lumea întreagă. Biserica optează, în primul rând, pentru promovarea valorilor familiei. Tinerii trebuie să se pregătească de viața de familie, iar odată formând un cuplu – să păstreze intimitatea și integritatea relațiilor lor – și nimic nu le va pune în pericol viața. În al doilea rând, Biserica promovează o atitudine responsabilă a fiecărui cetățean (un comportament fizic, psihologic și spiritual responsabil) – să nu fumeze, să nu consume alcool sau droguri, să ducă un mod sănătos de viață, să nu facă lucruri necuviincioase, să mediteze cum poate fi util societății, să meargă la biserică și să fie un bun creștin. Nu doar Biserica trebuie să-și aducă contribuția la schimbarea comportamentului oamenilor, ci toți actorii societății – mass media, școala, factorii de decizie etc. Până când HIV/SIDA nu va deveni o prioritate a statului și a fiecărei persoane în parte – nu se va schimba nimic.

Care ar fi cele mai importante realizări ale Fondului de Binefacere "Bepa. Надежда. Любовь", al cărui director sunteți?

Prima realizare este înțelegerea de către slujitorii bisericii și a oamenilor de rând că misiunea bisericii nu constă doar în luminarea spirituală, dar și în acordarea asistenței morale, psihologice și materiale a păturilor neprotejate din societate. De aceea, bisericile de la noi desfășoară o amplă activitate socială de caritate, ceea ce este de încurajat în continuare. A doua realizare este conștientizarea de către slujitorii clerului a ideii că una este să te ocupi spontan de caritate și alt lucru e să îți planifici această acțiune pentru a avea o activitate eficientă. Mulți slujitori ai bisericii înțeleg acest lucru de la seminarele la care participă. Îmbunătățindu-și singuri activitatea, îi influențează și pe alții. În rezultat, pentru mulți activitatea de caritate devine un scop în sine. Și acest lucru este apreciabil, întrucât biserica poate și trebuie să insufle oamenilor că actul de binefacere este nobil pentru fiecare. De la constituirea sa, Fondul de Binefacere "Bepa. Надежда. Любовь" în Ucraina a inițiat un șir de programe educaționale și sociale (pentru slujitorii bisericii, studenții școlilor duhovnicești); de asistență paliativă; a contribuit la amenajarea cantinelor pentru bătrâni, a luat tutela asupra unor case de copii, a deschis (pe lângă biserici) centre medicale. Echipa Fondului de Binefacere desfășoară, de asemenea, o activitate instructivă cu tinerii și voluntarii; organizează diferite acțiuni de caritate, ce au drept scop sensibilizarea populației vizavi de problemele HIV/SIDA și conștientizarea frumuseții gestului de a dăru pentru a te simți fericit.

Victoria Tataru
jurnalist

Interviu cu diaconul Ioan Didenco, directorul Fondului de Binefacere "Bepa. Надежда. Любовь" din Ucraina

Church Representatives - Trainer's on HIV/AIDS

The project is implemented by the public Association "Moldavian Christian Aid", with the support of UNAIDS Moldova, the Ministry of Health from Germany and the Church Aid from Finland. Representatives of the International AIDS Alliance and of the Charity Foundation "Вера. Надежда. Любовь" from Ukraine, who developed broad activities to support people infected or affected by HIV/AIDS in the region, worked as facilitators.

Liudmila Avtutova, UNAIDS Programme and Finance Assistant

mentioned that by initiating the respective project, the organizers aim is to build the capacity of churches in HIV/AIDS prevention, to cover a great number of Christians, who by listening to preachers on this topic, will be better informed about the risk of HIV infection, will be capable to prevent the infection and will contribute to alleviating the spread of this infection in Moldova".

www.aids.md

Representatives of the four religious confessions, officially registered in the Republic of Moldova, the Metropolitan Church from Basarabia, the Union of Baptist Christian Churches, Lutheran Protestant Church and representatives from the AIDS Centre from Tiraspol participated in a series of training activities within the project entitled "Mobilization of Churches for HIV/AIDS Prevention in Moldova".

The Church is a Living Body and it Lives with the Society's Problems

The clergy representatives from Moldova highly appreciated the experience of the Orthodox Church from Ukraine in combating HIV/AIDS. Which is the greatest achievement of the Church from Ukraine?

This is raising the awareness that the lack of involvement of clergy representatives won't lead to any progress in achieving the goal to fight against HIV/AIDS. This is because the church has its mission and the word of the church servants may reach people's souls. The church is not just a building. The church is a living body which lives with the problems of the entire society. It may help Christians live better; contribute to changing the attitudes concerning this infection and the people living with HIV in our society. In their turn, Christians must face the hardships of life with faith, hope and love towards the closest persons. Only by forgiving and understanding, people will endure the hardships more easily and will overcome problems of isolation, will become supportive for other brothers and sisters, living peacefully and spiritually.

What is the attitude of the Ukrainian church regarding HIV/AIDS: is it considered a disease or a sin? Can the church be categorical in treating this problem?

Officially, the Christian Orthodox Church (not only from Ukraine, Russia, and Belarus) has very clear answers in approaching this theme. HIV/AIDS is first of all a disease. It is not important for the church servants to know the way a person got infected. An HIV infected person is an ill person, and if this person entered the church to seek for help, he or she should receive it. Many church servants know how to offer this help.

Was it easy for the Ukrainian church to find the way to approach problems related to HIV/AIDS?

It wasn't easy at all. The solution was found on the basis of errors. In Ukraine the HIV infection has spread very quickly and rather early. Thus, when HIV infected persons asked the priests for help, these ones didn't know how to help and treated them quite differently. Some of them stated that "AIDS doesn't exist". Others stated that "this is your sin and you have to face the consequences" or that "this is a punishment and you have to be patient". Other priests had even worse attitudes and they forbade the HIV positive people to come to church "to prevent infecting the others". Fortunately now the situation changed. More than 70% of clergymen have been trained; others read and understood that it is not sufficient to have a correct attitude about this infection. Besides this it is worth promoting a tolerant attitude towards people living with HIV in society.

According to you, how is it possible to save the modern society from HIV/AIDS? What values should be cultivated for the people to prevent the risk of HIV infection?

Personally I don't see a solution on how to save our society from HIV/AIDS. This is one of God's miracles. The entire internal structure

of the society should be changed and first of all the norms of living and behaviour in people's relations with other persons and with the society in general should be improved. At the international level there is a common vision of the Christian Orthodox Church regarding HIV/AIDS issues. Churches from Russia and from Ukraine have a concept and a strategy on how to combat HIV/AIDS, documents that can be taken over and applied by the Christian Orthodox Churches from other countries. The church first of all opts for promoting family values. Young people should be ready for family life, and once they create a couple, they should keep the intimacy and the integrity of their relations – and nothing will ever damage their life. Secondly, the church promotes a responsible attitude for each citizen (a correct physical, psychological and spiritual behaviour) – no smoking, no alcohol or drug abuse, a healthy way of living. It promotes that people should avoid indecent things, they should think about becoming useful for the society, they should go to church and be good Christians. It is not only the church that should contribute to change people's behaviour, but all the actors of the society should be involved – mass media, schools, decision factors etc. Unless AIDS becomes one of the state's priority and of each person individually, nothing will ever change.

Which are the most important achievements of the Charity Foundation "Вера. Надежда. Любовь"?

The first achievement is to make church servants and ordinary people understand that the mission of the church is not just the creation of a spiritual life, but it also gives a moral, psychological and material support to the unprotected layers of the society. That is why our churches develop a broad social activity, which should be encouraged in future. The second achievement is to make the clergymen aware of the fact that it is one thing to make charity acts spontaneously and it is quite another thing to plan this action to get a more efficient activity. Many church servants understand this during the seminars that they attend. By improving their own activity they influence the others. As a result of this, charitable activities become an aim for many of them. This is usually highly appreciated, and the church can and must inspire that a charitable act is a noble one for everybody. From the moment of its creation the Charitable Foundation "Вера. Надежда. Любовь" in Ukraine initiated a series of educational and social programmes (for church servants, students from clerical schools); palliative care programmes; the foundation contributed to opening canteens for elder people, some orphanages, and medical centres. The team of the foundation also develops an instructive activity with young people and volunteers; organizes various charity acts the aim of which is to get the population more sensitive on HIV/AIDS issues and to raise their awareness concerning the beauty of the gesture to give and feel happy.

Victoria Tataru, journalist
Stela Rata, translator

Interview with the deacon Ioan Didenco, director of the Charity Foundation "Вера. Надежда. Любовь" from Ukraine

Moldova s-a alăturat proiectului internațional „Dance4life”

Pe 29 noiembrie 2008, peste 1000 de tineri din Republica Moldova s-au întâlnit în clubul „Faraon” din Chișinău pentru a face o declarație universală împotriva HIV și SIDA. Evenimentul „Dance4life” din acest an s-a desfășurat sub forma unui spectacol muzical pentru tineri, în cadrul căruia au evoluat Chris Mayer și DJ Sava feat Connect-R (România), Studio One și alte vedete autohtone, care i-au susținut pe tineri în efortul lor de diseminare a cunoștințelor despre profilaxia infecției HIV, promovarea modului sănătos de viață. Conectați în direct prin satelit, tineri din 19 țări au dansat în unitate și solidaritate ca ambasadori pentru Dance4Life. Prin acțiunile lor, tinerii au dorit să sensibilizeze comunitatea internațională – persoane cu funcții de decizie, companii publice și private, artiști și jurnaliști ca să li se alăture în angajamentul de a stopa răspândirea HIV și SIDA la nivel global.

Despre proiectul „Dance4Life” (Danseză pentru viață)

În întreaga lume, mai mult de 33 de milioane de oameni trăiesc cu HIV și SIDA. Jumătate din cazurile noi de infecție le revine persoanelor sub 25 de ani. Dance4Life implică tinerii și ridică nivelul lor de înțelegere cum pot preveni ei înșiși răspândirea HIV și SIDA. Dance4Life face acest lucru prin abordare personală, interactivă și emoțională, folosind modul de exprimare și limbajul tinerilor, mass media lor, idolii lor, muzica și dansul pentru a-i reuni.

Dance4Life împuternicește tinerii să fie responsabili pentru sănătatea lor și să preia inițiativa de la cei maturi în efortul de a stopa răspândirea HIV. După ce au fost inspirați și informați în timpul prezentărilor școlare, tinerii inițiază propriile lor activități de prevenire, acțiuni de sensibilizare și strângere de fonduri pentru a aduce o schimbare reală. Eforturile lor au fost răsplătite cu un bilet de intrare la evenimentul anual Dance4Life. Biletele de intrare au fost gratuite și le-au primit doar cei care practică modul sănătos de viață și depun eforturi pentru a stopa răspândirea HIV.

Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului

Până în anul 2014, înainte de anul în care Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului trebuie să fie realizate, Dance4Life are scopul de a implica activ cel puțin un milion de tineri, cunoscuți ca „agenți ai schimbării”, pentru a contribui la prevenirea răspândirii HIV și SIDA (Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului 6).

Nouăsprezece țări

Având originea în Olanda, inițiativa Dance4Life este acum activă în 19 țări: Germania, Irlanda, Kenya, Mexic, Moldova, Olanda, Rusia, Serbia, Sierra Leone, Africa de Sud, Spania, Tanzania, Turcia, Uganda, Marea Britanie, SUA, Vietnam, Zambia și Zimbabwe.

Conexiunea în direct pe internet

Dance4Life a oferit posibilitatea tuturor doritorilor (la nivel global) să urmărească în transmisiune directă, prin satelit, legătura între tinerii din cele 19 țări pentru a-i susține în eforturile lor și pentru a-i motiva și pe alții să se implice la fel. Doritorii au avut posibilitatea să urmărească în direct această conexiune între țări pe www.dance4life.com. Televiziunea Muz TV a asigurat difuzarea evenimentului integral în Republica Moldova. Jurnaliștii din Moldova au fost invitați să mediatizeze evenimentul.

Dance4Life moodclip poate fi accesat pe YouTube: www.youtube.com/dance4life.

În Republica Moldova evenimentul a fost realizat de Fundația SIDA Est-Vest în colaborare cu Ministerul Sănătății, Centrul SIDA, Consiliul Național de Coordinare TB/SIDA și alți parteneri naționali și internaționali activi în domeniu. Finanțarea evenimentului a fost susținută de Fondul Global și UCIMP TB/SIDA.

După comunicatul de presă AFEW

1 decembrie – Ziua Mondială de combatere a SIDA

În deschiderea evenimentului, dl **Oleg Lozan, viceministru al Sănătății**, a menționat că infecția HIV/SIDA este considerată o problemă prioritară de sănătate publică în Republica Moldova și ținând cont de angajamentele țării luate în cadrul Declarației ONU din iunie 2001, Guvernul, Ministerul Sănătății, în colaborare cu autoritățile administrației publice centrale și locale efectuează activități de contracararea a epidemiei. Astfel, în republică se realizează al treilea Program Național de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală (ITS) pentru anii 2006-2010, care este orientat spre: promovarea modului sănătos de viață, extinderea intervențiilor profilactice, depistarea și tratamentul bolnavilor cu HIV/SIDA/ITS, reducerea răspândirii infecției HIV/SIDA/ITS și a consecințelor negative ale acestora la nivel de individ și societate. De asemenea, în Moldova funcționează Legea „Cu privire la profilaxia infecției HIV/SIDA” (nr. 23-XVI din 16.02.2007), care prevede extinderea ariei de aplicare a activităților strategice de prevenire, democratizare, realizare a obligațiilor țării și ajustarea acestora la normele legislative internaționale.

În alocuțiunea sa, viceministru Oleg Lozan s-a referit și la implicarea societății civile, în special a celor 40 de ONG-uri active în domeniu, care prin activitățile de prevenire, educație a populației, efectuarea măsurilor specifice în grupurile vulnerabile, susținerea persoanelor bolnave de SIDA și infectate cu HIV, contribuie esențial la reducerea poverii HIV/SIDA în Moldova.

Prezent la conferința de presă, dl **Ștefan Gheorghică, vicedirectorul Centrului Științifico-Practic de Medicină Preventivă** a informat că pe parcursul ultimilor ani, sloganul Zilei de 1 decembrie s-a schimbat de mai multe ori: „SIDA și tineretul”, „SIDA și locurile cu risc sporit de infectare”, „SIDA și toleranța față de persoanele infectate cu HIV”, dar actualul mesaj-cheie “Oprțiți SIDA: țineți promisiunea” se va menține până în anul 2010 pentru a îndemna liderii politici să adere la angajamentele privind combaterea HIV/SIDA; a susține activitatea societății civile și a sensibiliza opinia publică prin activități de informare, comunicare și campanii media de promovare a modului sănătos de viață.

Dl Ștefan Gheorghică a comunicat că situația epidemiologică în domeniul HIV/SIDA în Republica Moldova este deosebit de tensionată. Numai în 9 luni ale anului 2008 au fost înregistrate 641 cazuri noi de infectare cu HIV, dintre care, 356 cazuri - în teritoriile din dreapta Nistrului și 285 cazuri - în teritoriile de est ale Republicii Moldova. „Este regretabil că cele mai multe cazuri noi se înregistrează în rândul persoanelor tinere, apte de muncă, de vârstă fertilă și sexual activă. 85% din numărul total al persoanelor infectate și bolnave de SIDA este înregistrat în rândul persoanelor cu vârsta cuprinsă între 15-39 ani”, a mai adăugat dl Ștefan Gheorghică.

Gabriela Ionașcu, șeful oficiului UNAIDS Moldova, a opinat că în pofida faptului că omenirea comemorează a 20-zecea zi internațională de combatere a infecției HIV/SIDA și pe parcursul perioadei de referință au fost studiate în detalii căile de transmitere a infecției HIV, actualmente s-a ajuns la 33 milioane de cazuri noi a infecției HIV/SIDA înregistrate la nivel global, 2 milioane de persoane dintre care s-au infectat cu HIV doar în 2007. În același timp, cu toate că tratamentul pentru pacienții seropozitivi a devenit destul de accesibil (inclusiv în Republica Moldova), circa 2 milioane persoane bolnave de SIDA au decedat din cauza acestei maladii la nivel internațional pe parcursul anului 2007.

Cu ocazia Zilei Mondiale de combatere a HIV/SIDA, UNAIDS a lansat un raport, în cadrul căruia au fost analizate cauzele apariției cazurilor noi de HIV la nivel global. Printre acestea, sunt menționate ignoranța și lipsa de cunoștințe a populației despre transmiterea infecției HIV și aceasta în condițiile existenței celor mai avansate tehnologii informaționale.

Gabriela Ionașcu a subliniat că omenirea a făcut unele progrese în descoperirea metodelor de testare și tratament al pacienților cu HIV, dar nu a progresat în domeniul prevenirii acestei infecții. Or, „trebuie să știm că orice caz prevenit astăzi este un caz de deces prevenit mâine”.

ONU recunoaște și apreciază eforturile pe care le-a depus Guvernul RM în combaterea epidemiei HIV/SIDA până acum, dar atenționează că eforturile ce urmează a fi întreprinse în continuare trebuie să fie și mai consolidate și mai mult intensificate, pentru ca infecția HIV/SIDA în RM să fie ținută sub control.

În încheiere, șeful UNAIDS Moldova a ținut să aducă sincere „mulțumiri Ligii persoanelor infectate cu HIV care activează pe teritoriul RM pentru curajul civic de care dau dovadă. În pofida faptului că în Moldova există un nivel înalt de discriminare și stigmatizare a persoanelor HIV-pozitive – acestea au reușit să vorbească cu voce tare și cu fața deschisă despre problemele pe care le au și participă împreună cu Guvernul RM la planificarea tuturor activităților și măsurilor de combatere a infecției HIV”, a concluzionat Gabriela Ionașcu.

La conferința de presă au fost prezenți specialiști din sistemul sănătății, reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale și ai agențiilor internaționale, ce desfășoară și susțin activități de combatere HIV/SIDA pe teritoriul Republicii Moldova.

Victoria Tataru
Ofițer de presă CNC TB/SIDA

La 1 decembrie, cu prilejul Zilei Mondiale de combatere a SIDA, la Ministerul Sănătății a avut loc o conferință de presă cu genericul “Oprțiți SIDA: țineți promisiunea”.

Primul studiu național CAP privind HIV/SIDA în rândul persoanelor angajate

Organizația Internațională a Muncii (OIM) a organizat pe 19 noiembrie o masă rotundă, în cadrul căreia au fost prezentate rezultatele primului studiu național CAP privind HIV/SIDA în rândul persoanelor angajate în câmpul muncii.

Rezultatele cercetării naționale denotă un nivel redus al implicării agenților economici în eforturile de prevenire HIV/SIDA. Doar 21% dintre respondenți au menționat că întreprinderile pentru care lucrează dispun de o politică privind HIV/SIDA. Între timp 96% din cei chestionați au menționat că în ultimele 6 luni nu au participat la o activitate în cadrul căreia să fie abordate problemele HIV/SIDA la întreprindere, iar 84% dintre respondenți consideră că administrația întreprinderii lor nu se implică în activități de profilaxie a infecției HIV la locul de muncă.

Este de menționat că potrivit acestui studiu, doar 49% dintre persoanele angajate în câmpul muncii cunosc căile corecte de transmitere HIV, fapt ce provoacă un nivel înalt de discriminare față de persoanele cu statutul HIV pozitiv: mai mult de 2/3 dintre respondenți nu ar dori sau nu știu dacă ar dori să lucreze alături de un coleg HIV pozitiv și să locuiască într-o odaie cu o persoană HIV pozitivă.

În condițiile în care epidemia afectează populația de vârstă reproductivă și aptă de muncă (15-39 ani), OIM este îngrijorată de evoluția impactului HIV/SIDA în Republica Moldova. Procesele migraționale intensive spre țările grav afectate de epidemie cum ar fi Rusia și Ucraina sunt unul din factorii

determinanți în impactul HIV și SIDA asupra lumii muncii din Moldova. Conform estimărilor OIM, cel puțin 36 de milioane de lucrători cu vârsta cuprinsă între 15-49 ani – segmentul cel mai productiv al forței de muncă, sunt infectați cu HIV la nivel mondial.

Reieșind din aceste considerente, „în viitorul apropiat am putea observa excluderea unui număr destul de mare de angajați calificați din câmpul muncii, reducerea calității vieții lor și diminuarea creșterii economice. Toate acestea pot fi cauzate de răspândirea infecției HIV în rândul persoanelor apte de muncă și măsurilor insuficiente de prevenire a maladiei la locul de muncă,” a declarat **Elena Jidobin, coordonator național de proiect OIM/GTZ** în cadrul evenimentului de lansare a studiului național.

„Organizația Internațională a Muncii este îngrijorată de evoluția epidemiei HIV/SIDA în Republica Moldova și felul în care aceasta afectează lumea muncii. Lipsa de acțiuni din partea agenților economici și nivelul scăzut de cunoștințe al angajaților privind virusul HIV ar putea avea efecte nefaste pentru viitorul economiei țării. În context, Programul HIV/SIDA al OIM recomandă și încurajează agenții economici să implementeze politici de profilaxie HIV/SIDA la locul de muncă cu scopul informării și educării angajaților despre pericolul infectării cu HIV. Aceste măsuri ar diminua impactul HIV asupra forței de muncă și economiei naționale”, se mai spune în comunicatul OIM, difuzat cu ocazia lansării studiului.

Studiul național a fost realizat de către Programul HIV/SIDA al Organizației Internaționale a Muncii din Moldova în colaborare cu Ministerul Economiei și Comerțului. Cercetarea sociologică în teren a fost efectuată de către Compania de cercetare CBS-AXA în perioada iunie-iulie 2008 pe un eșantion de 1217 angajați cu vârsta cuprinsă între 17 ani și mai mult, raportul final a fost prezentat în cadrul evenimentului de către Ludmila Malcoci, doctor habilitat în sociologie.

La 4 noiembrie 2008, Programul OIM/ILO privind HIV/SIDA și lumea muncii, în colaborare cu Sindicatul „Sănătatea” din Republica Moldova, a organizat un atelier de lucru cu participarea lucrătorilor medicali pentru implementarea Ghidului comun al OIM/OMS cu privire la serviciile de sănătate și HIV/SIDA, recent publicat în limba română.

Atelier de lucru cu privire la serviciile de sănătate și HIV/SIDA

Scopul atelierului a fost de a prezenta acest Ghid și de a consulta opinia comunității medicale privind implementarea eficientă a Ghidului în Moldova. În cadrul evenimentului, au fost puse în discuție așa teme, precum: sectorul de sănătate - loc de muncă, sănătatea și securitatea ocupațională în rândul lucrătorilor medicali, managementul incidentelor de expunere și altele.

Un alt atelier de acest fel a fost organizat de Proiectul OIM privind HIV/SIDA și lumea muncii la 19 noiembrie în colaborare

cu Asociația de Nursing din Republica Moldova. Participantele acestui atelier au fost asistentele medicale șef, membre ale acestei asociații. La finele atelierului, asistentele medicale au primit copii ale Ghidului și ale Codului de practică al OIM privind HIV/SIDA și lumea muncii.

Elena Jidobin,
Coordonator de Program ILO/GTZ

„e-TB manager”- sistemul informațional de management al tuberculozei

Obiectivele cursului au fost de a forma o echipă de formatori, care ulterior vor participa la implementarea sistemului „e-TB manager” prin instruirea noilor utilizatori.

Obiective specifice ale cursului - prezentarea variantei ajustate a sistemului „e-TB manager” în rezultatul testării acesteia în teren; înțelegerea tuturor funcționalităților, procesului de lucru și a fluxului informațional al sistemului; dezvoltarea abilităților de instruire a altor utilizatori în folosirea noului sistem informațional; elaborarea planului de extindere a strategiei naționale de instruire bazată pe abordarea „formarea de formatori”.

Ce reprezintă sistemul „e-TB manager”?

„e-TB manager” este un instrument comprehensiv, bazat pe interfața web pentru managementul tuberculozei și a tuberculozei rezistente la medicamente pentru:

- susținerea Programului național de control al tuberculozei (PNCT) în realizarea obiectivelor sale la diferite nivele referitor la managementul cazurilor, medicamentelor și a altor produse;
- obținerea informației consolidate necesară în luarea deciziilor pentru orice nivel;
- supravegherea epidemiologică.

Modulele și funcțiile „e-TB manager” se referă la:

- Managementul cazurilor de tuberculoză și tratamentul acestora: înregistrarea cazurilor, a datelor clinice și de laborator, monitorizarea tratamentului și aderența la tratament.
- Managementul medicamentelor de prima și a doua linie: înregistrarea și monitorizarea stocului pe surse (GLC, MS, donatori etc.); circuitul medicamentelor (de la furnizor la nivel local); schemele de tratament; eliberarea medicamentelor pacienților; prognozarea necesităților.
- Managementul de supraveghere: indicatorii epidemiologici, tipurile de rezistență, comorbiditatea, tratamentele anterioare,

evaluarea diferitor cohorte.

- Cercetări operaționale și clinice.

Beneficiari ai sistemului „e-TB manager” pot fi toate instituțiile, programele și personalul implicat în managementul TB și TB rezistente la medicamente, inclusiv: medici pneumologi, farmacii, depozite farmaceutice, centre TB MDR/spitale de pneumoftiziologie, coordonatori locali și naționali, Ministerul Sănătății, Centrul Național de Management în Sănătate, Casa Națională de Asigurări în Sănătate, donatori/parteneri: GLC/OMS, Fondul Global de combatere a SIDA, Tuberculozei și Malariei (GFATM).

Actualmente, sistemul „e-TB manager” este implementat în mai multe țări (România, Philippine, Republica Dominicană, Ucraina și Brazilia).

Sistemul poate fi folosit integral sau parțial (pot fi preluate doar acele module care nu sunt implementate în țară). Cea de-a doua opțiune se referă și la cazul Republicii Moldova, care utilizează doar modulul „Managementul medicamentelor (din sistemul „e-TB manager”) cu integrarea acestuia în sistemul național – SYME TB.

Rita Seicaș
Consultant, MSH

La 27-28 noiembrie 2008 în incinta Centrului Național de Management în Sănătate (CNMS) s-a desfășurat un curs de instruire la tema: „Formarea de formatori: Cum de folosit „e-TB manager?”. Cursul a fost organizat de „Management Science for Health”(MSH) în cadrul programului „Strengthening Pharmaceuticals Systems” (SPS), cu susținerea USAID.

Sănătatea reproductivă și sexuală în contextul HIV/SIDA

Evidența verigilor existente între domeniile menționate a fost demonstrată prin examinarea și analiza a zeci de mii de articole/literatură de specialitate la această tematică. Este, de asemenea, evident că integrarea serviciilor din aceste domenii va produce efecte/rezultate pozitive la nivel de îmbunătățire a accesului și de extindere a utilizării serviciilor principale din domeniul HIV/SIDA și SRS; mărirea accesului persoanelor care trăiesc cu HIV/SIDA la servicii de SRS; reducerea gradului de stigmă și discriminare ce ține de HIV/SIDA; îmbunătățirea acoperirii cu servicii de SRS în cadrul grupurilor vulnerabile și marginalizate (utilizatorii de droguri injectabile, lucrătoarele sexului comercial, bărbații care practică sex cu bărbați) etc.

În cadrul atelierului a fost prezentat „Instrumentul de evaluare rapidă a racordării sănătății reproductive și sexuale la contextul HIV/SIDA”, realizat de către UNAIDS, UNFPA, OMS, GNP+ (Rețeaua Globală a persoanelor care trăiesc cu HIV/SIDA) ș.a., fiind discutate concomitent oportunitățile de organizare a acestei evaluări la nivel național. Instrumentul vizează evaluarea a trei nivele importante: politici, sistem/

infrastructură și prestare de servicii clinice în domeniul SRS și HIV/SIDA, cu accent pe racordarea/generarea sistemului de verigi între domenii. Atelierul a finisat cu elaborarea de către reprezentanții țărilor prezente a unui plan preliminar de activități privind evaluarea rapidă a situației în domeniu la nivel național.

Atelierul regional pentru Europa de Sud-Est și Asia Centrală a adunat în jur de 50 de participanți din Federația Rusă, Ucraina, Republica Moldova, Georgia, Azerbaidjan, Tadjikistan, Kazahstan, Kirgistan, Belarus, Bulgaria, România, Serbia, Muntenegru etc.

Din partea Republicii Moldova la această reuniune au participat Victor Lutenco (analist de programe, UNFPA); Svetlana Plămădeală (secretariatul CNC TB/SIDA); Vera Melniciuc (medic, Centrul de Sănătate a Femeii „Dalila”).

Svetlana Plămădeală

În perioada 17-20 noiembrie, la Sofia (Bulgaria), a avut loc un atelier regional privind examinarea problemelor de sănătate reproductivă și sexuală (SRS) în contextul HIV/SIDA.

Comunitatea internațională conștientizează că în lipsa asigurării accesului universal la SRS și prevenire, tratament, îngrijire și suport în HIV/SIDA va fi destul de dificil sau poate chiar imposibil de atins Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului.

IMPACT MEDIA

Serviciul de presă al MS informează

Instituțiile medicale vor implementa standarde de tratament pentru fiecare maladie

Instituțiile medico-sanitare vor putea îmbunătăți calitatea serviciilor medicale acordate populației, în baza aplicării Protocoloalelor clinice, puse la dispoziția medicilor pentru aplicare în practică. Primele șase protocoale clinice naționale tipărite au fost deja transmise instituțiilor medicale spre implementare.

Protocoloalele au fost elaborate de echipe de specialiști în diferite profiluri medicale, fiind aprobate de Ministerul Sănătății. Elaborarea și tipărirea documentelor a fost realizată cu suportul Programului SUA „Provocările Mileniului”.

Protocoloalele clinice reprezintă o standardizare a tratamentului și asistenței medicale acordate pacienților și, în mai multe țări dezvoltate, au un caracter obligatoriu. Acestea permit medicului alegerea maximal de rapidă, corectă și eficientă a tacticii de tratament a pacientului respectiv, facilitând luarea deciziilor în diverse cazuri clinice complicate.

Totodată, aceste protocoale vor servi și în calitate de ghiduri pentru procurarea medicamentelor, în special, a celor de bază, și a echipamentului medical.

De asemenea, protocoalele vor stabili standarde de „practică medicală acceptată” și definirea așteptărilor de performanță a activității prestatorilor de servicii medicale.

Astfel, protocoalele clinice sunt o necesitate parvenită din cerința asigurării unui standard de calitate a actului medical, de care să beneficieze, în mod egal, pacienții din orice colț al țării și o măsură menită să prevină corupția în sistemul de sănătate.

Până în prezent, au fost puse la dispoziția lucrătorilor medicali, cadrelor didactice medicale, studenților și rezidenților 22 protocoale clinice naționale și standarde de asistență medicală, recomandate pentru a fi implementate. Documentele respective, din data aprobării, sunt plasate și pe pagina web a Ministerului Sănătății (www.ms.gov.md).

În prezent sunt în proces de aprobare protocoale clinice naționale pentru încă 20 de maladii.

Conferință privind dezvoltarea sectorului spitalicesc

Conducători ai instituțiilor medicale din Republica Moldova s-au întrunit la 4 decembrie, în cadrul unei conferințe cu genericul „Sectorul spitalicesc: actualități și perspective de dezvoltare”, cu participarea experților străini.

În cadrul conferinței a fost prezentat un raport privind elaborarea Planului general al spitalelor, activitate efectuată în cadrul Proiectului „Servicii de sănătate și asistență socială”, implementat de Ministerul Sănătății, cu suportul financiar al

Băncii Mondiale. Raportul a fost prezentat de coordonatorul de proiect, domnul Andreas Mezey, reprezentant al companiei internaționale de consultanță, Top Consult Koln.

Totodată, au fost ținute prezentări la temele: „Sectorul spitalicesc: actualități și perspective de dezvoltare” și „Îmbunătățirea calității, siguranța pacientului și erorile medicale”. Prezentările au fost făcute de profesorul Dean Harris de la Școala de Sănătate Publică (Departamentul de politică și administrare în domeniul sănătății) din cadrul Universității Carolina de Nord (Statele Unite ale Americii).

**Organizația Națiunilor Unite
și formația Snails
vă invită la**

**Primul Festival de Film
dedicat Drepturilor Omului
în Republica Moldova**

3-9 decembrie 2008

Cinema Patria: Chișinău, Cahul, Bălți
Cinema Tiraspol: Tiraspol

INTRARE LIBERĂ

Festival de film în domeniul drepturilor omului

În perioada 3-9 decembrie 2008, Organizația Națiunilor Unite în Moldova a lansat primul Festival de film în domeniul drepturilor omului, organizat în cadrul programului de comemorare a celei de-a 60-cea aniversări a Declarației Universale a Drepturilor Omului.

Festivalul de film dedicat drepturilor omului s-a desfășurat în Chișinău, Cahul, Bălți și Tiraspol și a inclus în programul său 7 filme: „Omul ploii”, „În numele tatălui”, „Copiii nevăzuți”, „Lilya pentru totdeauna”, „Hotel Rwanda”, „Tranzit” și „Sursa”, care au fost difuzate cu intrare publică gratuită în rețeaua cinematografului „Patria”.

Festivalul de film a fost susținut financiar de Guvernul Principatului Lichtenstein și Ambasada Republicii Cehe și a fost organizat în colaborarea cu Guvernul Republicii Moldova, primăriile orașelor Chișinău, Bălți și Cahul, Consiliul Național al Tineretului și Youth for Human Rights International.

Pentru mai multe detalii privind festivalul de film, vizitați website-ul Organizației Națiunilor Unite în Moldova: http://un.md/main/HR_Festival/index.shtml.

Ludmila Țiganu
Coordonator comunicare, PNUD

Завершилась первая информационная кампания по туберкулезу для населения АТО Гагаузия

Кор. – Я знаю, что недавно итоги кампании обсуждались в Департаменте здравоохранения и социальной защиты Гагаузии, а затем на рабочем заседании команды Центра “PAS”. Какую оценку получила кампания, довольны ли организаторы ее результатами?

И.З. – В Комрате было пока что, скажем так, рабочее обсуждение – с руководством Департамента здравоохранения. Немного позже, в декабре, мы проведем небольшую итоговую конференцию, во время которой наиболее активные участники кампании – медицинские работники, журналисты, преподаватели Комратского, Вулканештского и Чадыр-Лунгского районов смогут поделиться своими впечатлениями от проведенной работы, обменяться опытом, высказать свои пожелания и рекомендации Центру “PAS” и местному руководству. Пока на основании полученных нами отчетов и мониторинга мероприятий кампании можно сказать, что она была замечена населением и положительно воспринята. Были и звонки с вопросами на радио и телевидение во время передач в прямом эфире, были обращения руководителей учебных заведений, центров семейных врачей с просьбой выделить дополнительное количество информационных материалов, были звонки и обращения к фтизиатрам...

Кор. – Все ли из намеченного удалось реализовать? С какими трудностями вы сталкивались?

И.З. – Как и планировали, мы провели информационные встречи или семинары для работников первичной медицинской помощи всех трех районов. В этих встречах

также участвовали сотрудники детских дошкольных и школьных учреждений. Им было передано для распространения значительное количество листовок, буклетов и брошюр о туберкулезу. Были организованы лекции для учащихся и студентов большинства средних специальных и высших учебных заведений Гагаузии, которые также получили информационные материалы. Слабее, чем в других местах, шла информационная работа на предприятиях – их просто очень мало здесь, многие – частные, и владельцы не очень расположены тратить рабочее время на беседы о заболевании, которое им кажется пережитком прошлого. В связи с этим не могу не отметить руководителей винзавода фирмы «Боставан» в селе Этулия, которые помогли организовать информационные беседы о туберкулезу для всех занятых на производстве рабочих, и одна из наших активисток – доктор Мария Молдован, заведующая Центром семейной медицины села Чимшикиой, несколько раз приезжала на предприятие, чтобы встретиться с работниками в небольших группах и в удобное для них время.

Что касается трудностей – не так активно, как хотелось бы, мы использовали средства массовой информации. Этому есть объективные причины – газет мало, выходят они в лучшем случае 2 раза в месяц, небольшим форматом. Телеканалов вроде бы много, но технические и творческие их возможности очень невелики. Кстати, последнее обстоятельство навело нас на мысль подготовить и записать небольшой цикл передач о туберкулезу с участием ведущих специалистов в этой области и в дальнейшем использовать их там, где местные телеканалы пока не в состоянии сами сделать подобные передачи.

Кор. – Было ли что-то необычное во время семинаров, лекций, встреч, что запомнилось и заставило задуматься?

И.З. – Я принимала участие в проведении лекций для студентов колледжей и университета. Было довольно много вопросов, но связанных не с медицинским аспектом болезни, а с социальным, вопросов, которые показали, что в реальности стигматизация, связанная с туберкулезом, достаточно высока. Думаю, что в будущем нам следует уделять этому больше внимания.

Корреспондент „Buletin Informativ”

В октябре-ноябре этого года Центр политики и исследований в здравоохранении (Центр “PAS”) в рамках проекта «Усиление контроля над туберкулезом в Молдове» организовал кампанию информирования о туберкулезе в трех районах, входящих в состав Гагауз Ери. О планах, связанных с этой кампанией, мы рассказали в предыдущем выпуске бюллетеня. Что из намеченного удалось реализовать, какие уроки извлекли для себя из проведенной работы организаторы кампании и ее участники – об этом наш корреспондент беседовал с координатором кампании **Ириной Затушевской**.

Orele de educație sexuală vor fi obligatorii pentru copiii între 5 și 16 ani

Elevii de școală primară vor învăța despre părțile corpului, despre pubertate și cum să vorbească despre sentimente și prietenii. Elevii de gimnaziu vor învăța despre importanța relațiilor stabile în viața familială și despre cum un comportament sexual riscant poate duce la boli și sarcini nedorite. Secretarul de stat pentru școli Jim Knight a declarat că este nevoie de o metodă de predare structurată, bazată pe o diferențiere clară între corect și greșit, care evidențiază importanța relațiilor familiale. Guvernul a anunțat că va lua această măsură după ce a acceptat recomandările a două rapoarte despre sex și droguri, care au fost date recent publicității. Mai multe organizații au criticat propunerea privind educația sexuală.

Deși numărul adolescentelor însărcinate a scăzut cu 13% în ultimii 20 de ani, Knight a declarat că mai trebuie întreprinse încă multe eforturi. Noile norme prevăd că „Educația socială, personală și despre sănătate” să devină materie obligatorie în programa școlară pentru toți elevii din ciclul primar și gimnazial. În ceea ce privește consumul de droguri și alcool, tinerii vor studia în special efectul medicamentelor și al toxinelor asupra corpului uman. În plus, „Educația socială, personală și despre sănătate” va oferi informații și despre un mod de viață sănătos (regim alimentar, exerciții fizice, cursuri de prim ajutor) și despre economie (gestionarea bugetelor personale, locuri de muncă și orientare profesională).

Sursa: Zia online

Orele de educație sexuală vor fi obligatorii în școlile de stat din Marea Britanie pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 5 și 16 ani. Programa va conține și ore despre droguri, un mod sănătos de viață etc., această măsură va viza 6,5 milioane de minori care învață în cele 22.500 de școli publice din Marea Britanie, relatează NewsIn.

Эпидситуация по ВИЧ/СПИДу в левобережных районах республики сложная

Сегодня эпидемическая ситуация по ВИЧ/СПИДу в Приднестровье сложная – по мнению специалистов, из концентрированной стадии эпидемия переходит в генерализированную, когда управлять эпидемическим процессом всё труднее. Предпосылки для такого исхода заложены ранее. Это эпидемия наркомании в 90-х годах (да и сегодня положение не лучше). И вторая эпидемия - венерических заболеваний, которая захлестнула регион в конце XX-начале XXI века. К сожалению, сегодня дерматовенерологи регистрируют только часть этих инфекций - верхушку айсберга.

По состоянию на 1 ноября в левобережных районах зарегистрировано 1806 случаев ВИЧ/СПИД-инфекции с начала развития эпидемии (1989г.). Из них на долю Тирасполя приходится – 850 случаев, Рыбницу и район – 430 случаев, Слободзею и район – 235 случаев, Бендеры – 202 случая, Григориополь и район – 50 случаев, Каменку и район – 28 случаев, Дубоссары и район – 11 случаев.

Ежегодно в течение последних трех лет регистрируется 250-280 новых случаев инфицирования. К сожалению, далеко не все из них выявляются.

Характер развития эпидемической ситуации по ВИЧ/СПИДу аналогичен для всех республики постсоветского пространства. Разница в масштабах распространения инфекции.

Развитие эпидемии ВИЧ/СПИДа в Приднестровье имеет два аспекта: медицинский и социальный. Была задержка с созданием Центра по СПИДу в 90-х годах XX столетия. В регионе долгое время одним из самых сложных оставался вопрос диагностики. Во-первых, необходимо было разрешать проблему исследований на ВИЧ 760 сывороток, которые находились в заморозке с 1998 по 2002 год. Из-за отсутствия финансовых средств эти исследования не были своевременно проведены.

В августе 2002 года была достигнута договорённость с

институтом эпидемиологии им. Л. Громашевского (г. Киев, Украина), специалисты которого согласились бесплатно провести необходимые исследования. В I квартале 2003 года мы получили положительные результаты ВИЧ-инфекции в 758 образцах.

За счёт перегруппировки кадров в июле 2003 года в тираспольском Центре гигиены и эпидемиологии сформирован отдел борьбы со СПИДом, на который возложена ответственность за организационно-методическую работу по борьбе и профилактике ВИЧ/СПИДа в Приднестровье. В 2007 году его сократили и передали в штат вновь сформированного Центра по профилактике и борьбе со СПИДом и инфекционными заболеваниями.

По мнению специалистов эпидемического отделения «ЦПБ СПИД», спектр вопросов, зависящий от медицинских работников, решён. Однако, имеются серьезные проблемы в плане профилактики.

Пропаганда профилактики СПИДа не носит системный характер, и не охватывает население в целом, а начинать её надо в школе.

Немного консервативны в этом плане педагоги. Поэтому для директоров общеобразовательных школ, заместителей по учебно-воспитательной работе, биологов, психологов проводятся тренинги по профилактике этого заболевания. Планируется, что прошедшие обучение педагоги будут проводить беседы с целью профилактики ВИЧ и болезней, передающихся половым путем с учениками 8-11 классов.

Делать это необходимо: анкетирование школьников в 2006 году показало, что каждый второй имеет неверное представление о путях передачи и мерах профилактики СПИДа. Инфицируется ВИЧ в основном молодёжь в возрасте 16-30 лет (80%).

Подготовила Л. ЛАВР

ВОЗ в пять раз сократила число прогнозируемых смертей от СПИДа к 2030 году

Число смертей от СПИДа составит к 2030 году 1,2 млн человек в год, что более чем в пять раз ниже ранее прогнозируемой цифры в 6,5 млн человек. Об этом говорится в распространенном накануне специальном докладе Всемирной организации здравоохранения (ВОЗ). По оценке экспертов ВОЗ, пик смертности от СПИДа придется на ближайшие 5 лет. Как уточнил координатор программ ВОЗ по борьбе с эпидемиями Колин Матерс, в текущем году от болезни умрут 2,2 млн человек, а максимум летальных исходов - 2,4 млн - придется на 2012 год. Но затем, отметил он, число смертей от СПИДа пойдет на убыль. "В значительной степени это будет обеспечено за счет разработанных ВОЗ программ развития здравоохранения и превентивных мер в развивающихся странах", - подчеркнул он.

По прогнозам ВОЗ, к 2030 году также сократится число смертей от таких болезней, как малярия и туберкулез. Но одновременно почти на треть возрастет количество неизлечимо больных раком и сердечно-сосудистыми заболеваниями, а число жертв дорожно-транспортных происшествий почти удвоится - с 1,3 млн человек в 2004 году до 2,4 млн в 2030.

Strategia de reducere a riscurilor în Republica Moldova – 10 ani de activitate

Uniunea pentru prevenirea HIV/SIDA și Reducerea Noxelor din Moldova a organizat la 16 octombrie o masă rotundă cu genericul "Strategia de reducere a riscurilor în Republica Moldova – 10 ani de activitate: actualități și perspective" în cadrul proiectului "Consolidarea capacităților instituționale și a durabilității organizațiilor ce implementează proiecte în baza Strategiei "Reducerea riscurilor", finanțat de Fundația Soros-Moldova.

Programul mesei rotunde a inclus prezentarea rezultatelor

implementării Strategiei "Reducerea riscurilor" în Moldova, elaborarea standardelor de tratament, îngrijire și suport pentru utilizatorii de droguri injectabile, elaborarea noii Strategii antidrog în Republica Moldova prin implicarea ONG-urilor.

Ala Iașco
Uniunea pentru prevenirea HIV/SIDA
și Reducerea noxelor din Moldova
protineret@yahoo.com

Protocoalele clinice naționale pentru UDI au fost discutate

La 4 decembrie curent, Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate, a organizat o masă rotundă în cadrul proiectului "Dezvoltarea standardelor pentru îngrijire, tratament și suport pentru utilizatorii de droguri injectabile (UDI) în Republica Moldova".

La eveniment au participat specialiști principali ai sistemului de ocrotire a sănătății, Ministerului Afacerilor Interne, reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale.

Participanții s-au pronunțat asupra standardelor și protocoalelor clinice naționale (proiecte) elaborate în cadrul proiectului: "Tulburări mentale și de comportament legate de

consumul de opiacee", "Tulburări mentale și de comportament legate de consumul substanțelor psiho-active", "Bolile prin virusul imunodeficienței umane (HIV) la consumatorii de droguri injectabile".

Proiectul "Dezvoltarea standardelor pentru îngrijire, tratament și suport pentru utilizatorii de droguri injectabile în Republica Moldova" este finanțat de Fundația Soros-Moldova.

Ștefan Savin
coordonator de program
Centrul PAS

Proiectul „Prevenirea HIV/SIDA și a hepatitelor B și C” la sfârșit de implementare

La 11 decembrie 2008, în incinta Centrului de conferințe a hotelului „Leograd”, a avut loc conferința de închidere a proiectului „Prevenirea HIV/SIDA și a hepatitelor B și C în Republica Moldova”. La eveniment au participat partenerii și beneficiarii principali, care au ținut discursuri, au efectuat prezentări tehnice și mărturii.

Începând cu luna iunie 2006, PHHP a colaborat fructuos cu Ministerul Sănătății și cu instituțiile-cheie din domeniu, inclusiv cu Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă. Printre partenerii internaționali pot fi menționați UNAIDS, Banca Mondială, Organizația Mondială a Sănătății

și Fondul Global de Combatere a HIV/SIDA, Tuberculozei și Malariei. Proiectul a activat în scopul prevenirii transmiterii HIV și a hepatitelor B și C pe baza reducerii comportamentului de risc, sporirii cererii pentru serviciile de asistență medicală și îmbunătățirii calității și accesului la aceste servicii.

Pe baza suportului acordat de Guvernul SUA, PHHP a deschis 6 cabinete experiențiale de consiliere și testare voluntară la HIV și hepatitele virale, pavând calea pentru crearea altor 28 de cabinete similare în cadrul unui program național. Zeci de consilieri au fost instruiți în domeniul controlului și prevenirii hepatitelor virale și HIV/SIDA. Au fost introduse proceduri clinice pentru a conforma securitatea sângelui cu standardele internaționale.

Recent a fost deschis un laborator de referință ce va îmbunătăți diagnosticarea și tratamentul HIV/SIDA și al hepatitelor virale. PHHP a elaborat un nou ghid ce include practicile recunoscute pe plan mondial vizând controlul infecțiilor și a instruit specialiștii care vor aplica ghidul în cauză. Campania națională de comunicare desfășurată a cuprins mii de oameni prin intermediul mesajelor de prevenire menite să schimbe atitudinea față de hepatitele virale și comportamentul de risc.

PHHP este susținut financiar de Guvernul SUA și gestionat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID).

Silvia Munteanu

Людотеки в Бэлць и Кишинэу приняли первых посетителей

В прошлом выпуске бюллетеня Национального координационного комитета мы рассказали о том, что в рамках проекта «Поддержка ВИЧ-позитивных детей и детей, находящихся в контакте с ВИЧ» Центр политики и исследований в здравоохранении создает пять людотек – своеобразных игровых и развивающих центров для детей и подростков. 27 ноября состоялось официальное открытие людотек в Бэлць, а 15 декабря – в Кишинэу.

Ни неожиданное похолодание, ни хмурые низкие тучи не смогли испортить праздничного настроения детям и взрослым, собравшимся в один из последних ноябрьских дней в белцком Центре для подростков и молодежи «Чайка». Именно здесь находится одна из трех людотек, созданных «PAS» в муниципии. В ней было решено провести церемонию официального открытия, чтобы рассказать представителям школ, находящихся поблизости от людотек, и неправительственных организаций, работающих в социальной сфере, родителям и тем, для кого, собственно, людотеки создавались – детям, о целях и возможностях этих центров. Рассказать – и, конечно, показать, а также познакомиться с теми, кто, пройдя специальную подготовку, будет работать с детьми.

В светлой, уютной и нарядно украшенной комнате, отведенной под людотеку, собралось около 50 человек – принаряженные ребятишки разного возраста, их мамы и

папы, учителя, официальные лица. Бэлць представляли директор Департамента здравоохранения В. Батыр, директор Департамента образования, молодежи и спорта Ю. Гратий, начальник отдела семьи и молодежи А. Алексанкина, Кишинэу – исполнительный директор USCMP В. Воловей, специалист по мониторингу и оценке Л. Караулан, директор Центра «PAS» В. Солтан и координатор проекта Е. Дамиан, президент НПО «Друзья детей», консультант проекта Т. Лунгу.

После коротких приветственных выступлений официальных лиц, Т. Лунгу рассказала о том, как работают людотеки в Европе, для чего они создавались, и как будут работать в Бэлць. Собравшихся познакомили с теми, кто будет отвечать за работу людотек – В. Рабинчук, Т. Каравинской, Р. Тоболин. А когда была перерезана традиционная красная лента, все присутствующие – и дети, и взрослые – с удовольствием поиграли в незатейливые, но такие веселые игры, послушали, как поют, и посмотрели, как танцуют, дети, живущие поблизости, – те, кто уже успел оценить новые возможности для интересного проведения досуга. Горячая пицца, вкусные пирожные и сок, которыми угощали всех пришедших в этот день в людотеку на ул. Чехова 27 сотрудники Центра «PAS», помогли присутствующим окончательно забыть об официальности мероприятия и почувствовать себя желанными и долгожданными гостями у старых друзей.

«Конечно, чтобы людотеки начали функционировать так, как это планировалось, чтобы они стали действительно притягательными для детей центрами, нужно еще

приложить немало усилий, – сказал директор Центра «PAS» В. Солтан. – Мы хотим, чтобы здесь, играя, дети учились уважать друг друга, понимать и принимать тех, кто «не такой, как я». Толерантность к окружающим не появляется сама собой. Ее нужно терпеливо и настойчиво воспитывать разными методами, и игра, как нам кажется, – один из лучших».

Туберкулез может выйти из-под контроля

В настоящее время фтизиатрия в Приднестровье переживает состояние подъема и реформирования. Специалистами туберкулезной больницы г. Бендеры (РТБ), при постоянной поддержке местных органов власти, с конца 2003 г., внедрены все самые современные методы диагностики, идентификация микобактерий туберкулеза и типа больных. А также определение лекарственной чувствительности к противотуберкулезным препаратам, как первого (основного ряда), так и второго (резервного) ряда для больных устойчивых к первому ряду препаратов. Центры микроскопии в противотуберкулезных диспансерах ЛПУ, референс-бактериологическая лаборатория микробиологии туберкулеза РТБ оснащены оборудованием и реактивами по последним требованиям Европейского Бюро ВОЗ. Налажено лечение и обеспечение Глобальным фондом противотуберкулезными препаратами по «стратегиям DOTS и DOTS(+)». Все это осуществлено на финансовые средства «доноров» (Глобальный фонд для борьбы со СПИДом, туберкулезом и малярией (Глобальный фонд), Green Light Committee, Caritas- Luxemburg, GDF, AIHA), - уточняет главный врач «РТБ» г.Бендеры, координатор по контролю над туберкулезом в Приднестровье **Пемр ДЕРМЕНЖИ**.

До 90-х годов проблемы туберкулеза успешно решались - при активном участии государства. После Второй мировой войны в СССР началось быстрое снижение числа заболевших. К 1990 году заболеваемость туберкулезом снизилась до 34 случаев на 100 тыс. населения (в 1970 году было 72,4). В Молдавской ССР, заболеваемость была ниже средней по Советскому Союзу. Она составляла 28,5 случаев на 100 тыс. населения. Еще более быстрыми темпами снижались показатели заболеваемости среди детей (в 1970 году - 27,6, а в 1990 г. - 7,9 на 100 тыс.) и показатель смертности населения от туберкулеза (в 1970 г. - 18,6, а в 1990 г. - 7,9 на 100 тыс.).

Таких показателей можно добиться только когда имеется политическая приверженность местных властей к указанной проблеме и выделяются средства на финансирование противотуберкулезных мероприятий. К сожалению, и внимания, и средств, крайне недостаточно. Спасибо врачам и медсестрам фтизиатрических учреждений за то, что они, почти все пенсионеры и предпенсионного возраста, не увольняются с работы. Ведь из-за мизерной зарплаты молодые специалисты не идут трудиться во фтизиатрию. Они уезжают в другие страны в поисках заработка для содержания семей, обучение детей.

Наблюдается катастрофическая ситуация увеличения пациентов с первичной лекарственной устойчивостью у людей, впервые заболевших (то есть никогда ранее не лечившихся от данного заболевания), как к препаратам первого, так и к препаратам второго ряда. Их количество с каждым годом возрастает, что свидетельствует о крайне неблагоприятной эпидемической ситуации.

Означает это, что люди заразились туберкулезом от не излеченных больных с устойчивыми к противотуберкулезным препаратам формами туберкулеза. Таковых в Приднестровье, как и в соседних государствах, очень много.

В противотуберкулезных учреждениях не хватает лекарств второго (резервного) ряда для лечения больных с устойчивыми формами туберкулеза. Поэтому они в быту, общественном транспорте, местах концентрации населения заражают своих родственников, соседей, сослуживцев устойчивым туберкулезом, который практически неизлечим.

В Приднестровье таких больных более трехсот. Это не учитывая их ежегодный рост и вновь выявленных. Так, в 2006 г. был выявлен 601 человек, заболеваемость составила 109,76 случаев на 100000 населения. В 2007 г. зафиксировано 575 новых больных, показатель 106,36 случаев на 100 тыс. населения - и это при уменьшении населения в регионе! За 9 месяцев 2008 г. зарегистрировано 474 человека, что на 44 больше, чем за аналогичный период прошлого года. Напомним, что если отмечается 50 и выше случаев заболевания туберкулезом на 100 тыс. населения - это считается эпидемией. У нас эти показатели превышены

вдвое и отмечается рост заболеваемости.

Подсчитать увеличение количества больных с устойчивым туберкулезом просто. Каждый больной активным туберкулезом заражает 10-15 человек в год, 2-3 из них в течение года заболеет. Триста человек с устойчивым туберкулезом инфицируют за год 3000-4500 человек; заболеют туберкулезом (кроме этих 300) еще 600-900 человек, которых нечем лечить и обычно их выявляют уже с запущенными формами. И так из года в год.

При установлении размера оплаты труда необходимо также учитывать, что в Приднестровье большой дефицит врачей-фтизиатров. Необходимо принять во внимание и рост заболеваемости туберкулезом с устойчивостью к противотуберкулезным препаратам, от которых медработники могут заразиться и заболеть неизлечимой формой туберкулеза. Анализ заболеваемости туберкулезом среди медперсонала «РТБ» с 1985 г. по 2008 г. показал, что туберкулезом заболело 28 человек; шестеро из них - врачи, один случай - с устойчивой формой туберкулеза.

Я говорю об этом прямо и открыто, так как моим сотрудникам, ежемесячно осуществляющим мониторинг по контролю над туберкулезом в ЛПУ до мелочей известна ситуация и настроение медперсонала противотуберкулезных учреждений. Нам остается только сожалеть, что в Приднестровье никто не слышит специалистов противотуберкулезных учреждений.

Положение сейчас очень опасное. Если власти и местные администрации не повернутся лицом к проблеме туберкулеза, то в ближайшем будущем Приднестровье окажется в плачевной ситуации с ростом заболеваемости и всеми вытекающими отсюда последствиями. Заболеваемость туберкулезом может выйти из-под контроля.

Подготовила Л.ЛАВР

Premiul Nobel pentru Medicină, anul 2008

Premiul Nobel pentru Medicină 2008 recompensează studiile a doi cercetători francezi – Françoise Barre-Sinoussi și Luc Montagnier – în domeniul luptei împotriva HIV/SIDA, dar și activitatea de cercetare împotriva cancerului de uter, desfășurată de oncologul german Harald zur Hausen, a anunțat Comitetul Nobel de la Stockholm.

Cei 2 cercetători francezi sunt primii care au descoperit virusul HIV ce declanșează SIDA, descoperirea fiind considerată de Comitetul Nobel drept esențială pentru înțelegerea patologiei acestei maladii și pentru găsirea unui tratament antiretroviral eficient.

Omul de știință german Harald zur Hausen (72 de ani) de la Universitatea din Dusseldorf a identificat cauza ce declanșează cancerul de uter (a doua formă de cancer, cea mai răspândită la femei, după cancerul mamar), virusul papilloma uman (VPH). Conform Comitetului Nobel, cercetătorii francezi vor primi jumătate din premiul de 10 milioane de coroane suedeze (aproximativ 1 milion de euro), iar oncologul german va intra în posesia celeilalte jumătăți.

Sursa: Timpul

A fost lansat un nou medicament antiHIV/SIDA

Persoanele cu HIV/SIDA, aflate în ultimele faze ale bolii, au 98 la sută șanse de a li se prelungi speranța de viață, datorită unui nou medicament. Acest medicament, cu o nouă formulă terapeutică, prelungeste speranța de viață cu până la șapte ani, de la faza inițială a bolii.

În momentul în care eficiența tratamentului scade, soluția constă în adăugarea unui nou produs sau înlocuirea produsului care dezvoltă rezistența cu un produs nou. Acesta poate fi administrat atât pacienților infectați cu HIV, cât și celor bolnavi de SIDA. Potrivit companiei producătoare (Johnson & Johnson), noul medicament, Prezista, s-a dovedit eficient în studiile clinice deoarece scade încărcătura virală și crește semnificativ imunitatea organismului. Medicamentul este recomandat persoanelor care au peste 13 ani. "Medicamentul nu este încă recomandat copiilor, însă până în 2009 vom finaliza studiile clinice și vom vedea dacă Prezista este eficient și la copii", au adăugat reprezentanții companiei Johnson & Johnson.

Sursa: Flux

- DORIȚI SĂ VĂ FACEȚI CUNOSCUT NUMELE ORGANIZAȚIEI ÎN CARE ACTIVAȚI?
- AVEȚI NEVOIE DE UN SCHIMB DE IDEI CU COLEGII DIN DOMENIU?

Completați împreună cu noi conținutul acestei publicații, propunând redacției subiecte valoroase ce reflectă actualitatea din domeniul tuberculozei și HIV/SIDA/ITS.

„BULETINUL INFORMATIV al CNC TB/SIDA” este o publicație ce concentrează activitățile din domeniul TB/SIDA/ITS, fiind distribuită gratuit membrilor Consiliului Național de Coordonare TB/SIDA, specialiștilor din domeniul ocrotirii sănătății, reprezentanților ONG-urilor și jurnaliștilor.

BULETIN INFORMATIV - CNC TB/SIDA

al Consiliului național de coordonare al programelor naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor cu transmitere sexuală și de control al tuberculozei, editat cu suportul financiar al Băncii Mondiale în cadrul Programului TB/SIDA.

Echipa redacțională:

Coordonator: **Victor BURINSCHI**
Consultant: **Svetlana PLĂMĂDEALĂ**
Traducere (engli): **Stela RAȚA**

Redactor-editor: **Victoria TATARU**
Design și machetare: **Alexandr ANISIMOV**
Responsabil de ediție: **Oleg BARBĂ**

Adresa redacției

str. A. Cozmescu, 3
MD 2009, Chișinău
Republica Moldova
Tel./Fax: 72 73 59
ccm_secretariat@mednet.md
www.ccm.md

Revista apare într-un tiraj de 500 de exemplare și se distribuie gratuit pe întreg teritoriul țării.

Materialele publicate în cadrul revistei pot fi găsite on-line pe **www.ccm.md**